

Ny sproglitteratur

Publikationer fra sprognævnene

Braunmüller, Kurt og Jógvan í Lon Jacobsen (red.): Moderne lingvistiske teorier og færøsk. Nordisk Sprogråds skrifter. Novus Forlag 2001. 249 s. Se s. 197.

Dansk Sprognævn: Retskrivningsordbogen. 3. udgave. Alinea A/S – Aschehoug Dansk Forlag A/S. København 2001. 749 s.

Den 12. november 2001 udsendte Dansk Sprognævn en ny udgave af Retskrivningsordbogen. Ordbogen indeholder ca. 65.000 opslagsord, dvs. ca. 1.000 flere end udgaven fra 1996 som den afløser. Den vigtigste redaktionelle ændring i ordbogen er afskaffelsen af den lodrette streg i opslagsordene, og de fleste retskrivningsændringer består i strygning af dobbeltformer. 3. udgave af Retskrivningsordbogen er også udgivet som en elektronisk ordbog på cd-rom, og der er desuden adgang til ordbogen på nettet, på adressen: www.dsn.dk.

Grünbaum, Catharina: Nordisk språkförståelse – att ha och mista. En rapport baserad på fyra konferenser om nordisk språkförståelse – "Det omistliga". Utg. av Fondet for dansk-norsk samarbeid (Lysebu og Schæffergården), Hanaholmen – kulturcentrum för Sverige och Finland, Hässelby slott – de nordiska huvudstädernas kulturcentrum, Nordisk Sprogråd og Voksenåsen. [2001]. 42 s.

Rapporten er baseret på fire konferencer om nordisk sprogforståelse, også kaldet "Det umistelige", som blev holdt i løbet af år 2000 på de nordiske kursusejendomme. Rapporten er udarbejdet af sprogkonsulent ved Dagens nyheter Catharina

Grünbaum som har deltaget i hele møderækken. Hun har her – uden at sammenfatte hver enkelt konference – samlet mange af de synspunkter som blev fremsat på konferencerne.

Íslenska – í senn forn og ný / Islandsk – gammelt og nyt på samme tid / Icelandic – at once ancient and modern / L'Islandais – ancien et moderne à la fois / Isländisch – zugleich alt und neu. 2001. Íslensk málstöð, Menntamálaráðuneyti, Landsnefnd um Evrópskt tungumálaár 2001.

Opplýsningsbrosjyre om islandsk.

Jacobsen, Henrik Galberg og Jørgen Schack (red.): Ord til Arne Hamburger på ottiårsdagen 11. juli 2001. Dansk Sprognævns skrifter 31. Dansk Sprognævn. København 2001. 217 s.

Som det fremgår af titlen er der tale om et festskrift til Arne Hamburger på hans firsårs fødselsdag. Arne Hamburger har i mere end en menneskealder været tilknyttet Dansk Sprognævn, og bogens artikler er fortrinsvis skrevet af kolleger og venner fra Danmark og det øvrige Norden. De fleste handler om enkeltord, fx *elefanthue, gear, grandfætter, ligeud, okay, nedsparring, otti, score, stumpemarked* og *weekend*.

Jarvad, Pia: Det danske sprogs status i 1990'erne med særligt henblik på domænetab. Dansk Sprognævns skrifter 32. Dansk Sprognævn. København 2001. 170 s.

I anledning af Det Europæiske Sprogår 2001 tog Nordisk Ministerråds Sprogpolitiske Referencegruppe initiativ til en større internordisk redegørelse for den nuværende sprogpoltiske situation. Referencegruppen har bl.a. ønsket en præsentation af de sprogpoltiske initiativer som er taget i det sidste årti, og de motiver som har været afgørende i de enkelte tilfælde. Desuden har gruppen udbedt sig en beskrivelse af det sproglige domænetab. Pia Jarvads rapport om det danske sprogs status i 90'erne udgør det danske bidrag til denne fællesnordiske redegørelse.

Jørgensen, Bent, Birgitte Brinkmann Thomasen og Anita Mai Ågerup: Vejledning i retskrivning af vejnavne. Dansk Sprogævn. København 2001. 16 s.

Stednavne og normering hører ofte sammen, og i dette fint illustrerede hæfte har de tre forfattere samlet nogle af de ortografiske problemer som befolkningen møder i landets ca. 107.000 vejnavne.

Kielikello, finska språkbyråns informationsskrift (Forskningscentralen för de inhemska språken), har utkommit med fyra nummer som tidigare. Alla nummer är 44 sidor tjocka.

I nummer ett skriver *Kimmo Granqvist* om romani och dess ställning i Finland. *Taru Kolehmäinen* refererar det första gemensamma möte som någonsin hållits av språknämnderna på Forskningscentralen för de inhemska språken, alltså Finska språknämnden, Svenska språknämnden i Finland, Samiska språknämnden, Språknämnden för romani och Språknämnden för teckenspråk. Nationalitetsbenämningar, både politiskt korrekta och mindre lämpliga, diskuteras av *Satu Tervonen*, som i sin pro gradu-avhandling har undersökt nationalitetsbenämningar, s.k. etnonymer. *Ari Lahdenmäki* skriver om stilnivåer i tidningstexter, för att nämna en del av artiklarna i detta nummer.

Andra numret är ett namntemanummer, och av innehållet kan nämnas följande: *Terhi Ainialas* artikel om stadsnamn, *Sami Suvirantas* och *Saara Welins* artiklar om namn i det (numera) ryska Karelen och *Kaisa Rautio Helanders* artikel om kvenska namn i Nordnorge. I detta nummer av *Kielikello* finns dessutom den finska versionen av *Samuli Aikios*, *Sirkka Paikkalas* och *Peter Slottes* artikel om ortnamn inom tvåspråkiga områden, även publicerad i *Språkbruk* nr 3/2001.

Nummer tre innehåller två artiklar om klarspråk och myndighetsspråk, skrivna av *Vesa Heikkinen* respektive *Ulla Tiililä*. Av det digra innehållet kan även *Pirjo Hiidenmaas* och *Matti Räsänens* artiklar om den finska språkrådgivningen nämnas. *Hiidenmaa* redogör för rådgivningskunderna och varför de ringer, medan *Räsänen* skriver om vad frågorna handlar om.

Fjärde numret innehåller bland annat en artikel av *Aila Mielikäinen* om dialekter i skrift, något som har blivit mycket populärt i Finland de senaste åren. *Taru Kolehmainen* skriver en artikel om euro, och hur euron ska hanteras rent språkligt. *Matti Larjavaara* skriver om det invecklade demonstrativsystemet i finskan och hur det kan läras ut i främmandespråksundervisningen. Dessutom skriver han om den bestämda artikeln, som traditionellt inte har funnits i finskan, men som smyger sig in i systemet till följd av inflytande från andra språk. *Samuli Aikios* artikel om samiska ortnamn kan också nämnas.

Ärgång 2001 av *Kielikello* innehåller även bland annat svar på språkfrågor, artiklar om enskilda språkfrågor och artiklar om nyutkommen litteratur.

Kieliviesti, Sverigefinska språknämndens tidskrift, har som tidigare utkommit med fyra nummer.

I nummer ett redogör redaktör *Leena Koivuneva* för vad Svenska Akademiens ständige sekreterare *Horace Engdahl* anser om finska språkets ställning i Sverige. Redaktör *Maria-Kaisa Jurva* berättar om sina barns språkliga utveckling och om hur barnens tvåspråkighet återspeglar sig i deras identitet. Redaktionssekreteraren för *Kieliviesti* *Marja Riihä* frågar om lättläst språk är en fallgrop; hon ifrågasätter tendensen till lättläst språk i sverigefinsk barnlitteratur och sverigefinska barnprogram. Hon hävdar att kravet på lättlästhet kan hämma barnens fantasi och naturliga språkutveckling. Förbundsordföranden *Matti J. Korhonen* recenserar sverigefinländarnas historia *Suomalaiset Ruotsissa*. Numret innehåller också en svensk-finsk lista över småbarnsartiklar, sammanställd av forskningsassistenten *Hannele Ennab*.

I andra numret presenterar språknämndens föreståndare *Paula Ehrnebo* Kommittén för svenska språket som regeringen tillsatte i oktober 2000. Rektor *Markku Peura* förklarar i sin artikel varför de sverigefinska friskolorna är ett livsvillkor för minoriteten. Specialforskaren *Aino Piehl* redogör för den mycket omfattande tolknings- och översättningsverksamheten

som bedrivs av Europeiska unionen. Redaktör *Marja Siekkinen* hävdar att den sverigefinska språkvården tar en risk när den ger rekommendationer som överensstämmer med finskan i Finland och inte tar hänsyn till hur sverigefinnarna använder finska. *Paula Ehrnebo* förklarar att Sverigefinska språknämndens uppgift är bl.a. att hjälpa sverigefinnarna att bevara finskan så att den avviker så lite som möjligt från finskan i Finland. Dessutom innehåller numret en svensk-finsk lista över grönsaker, örter m.m. sammanställd av forskningsassistenten *Margaretha Ternér*.

I tredje numret skriver studeranden *Nadja Mänty* om sverigefinska ungdomars villkor i det svenska samhället och deras möjligheter att bevara finska språket och finska kulturen. Fil. dr *Veli Tuomela* har forskat i hur sverigefinska grundskoleelevers färdigheter i finska och svenska utvecklas i tre olika typer av undervisningsprogram och han redogör för resultaten. *Hannele Ennab* presenterar projektet om ordförrådet i sverigefinska ungdomars talspråk, som genomförts i samarbete mellan Sverigefinska språknämnden och Finska institutionen vid Stockholms universitet. Dessutom innehåller numret en svensk-finsk förteckning över riksomfattande idrottsförbund.

I nummer fyra skriver fil. dr *Birgitta Romppanen* om finsk-svenska ordböckers utveckling från 1600-talet fram till dagens elektroniska ordböcker. Modersmålsläraren *Riitta Larsson* ger en historisk översikt över den sverigefinska kulturtidskriften *Liekki* som utkommit i 25 år. Översättaren *Laura Koskela* recenserar den nya läroboken *Finskan lättare än du tror*. *Marja Riihå* analyserar V.S. Naipauls sätt att lyfta fram språkets betydelse för minoriteter. Generalsekreteraren *Pasi Salmela* hävdar att finskan inte kommer att överleva i Sverige om sverigefinnarna inte får helt finskspråkiga skolor. *Margaretha Ternér* har sammanställt en svensk-finsk lista över termer som hänför sig till diabetes.

LexicoNordica 8. Nordisk forening for leksikografi i samarbeid med Nordisk språkråd. Red. Henning Bergenholtz og Sven-

Göran Malmgren. Oslo 2001. 313 s.

Temaet for dette års nummer er ordbøger mellem de nordiske sprog, og de nordiske sprog er her defineret som sprogene i Norden. Blandt artiklerne er der særlig grund til at nævne en nyttig oversigt over internordiske almensproglige ordbøger som *Rikke E. Hauge* har udarbejdet. Fra anmelder-sektionen skal *Dag Gundersens* anmeldelse af en dansk og en svensk ordbog over nye ord fremhæves.

Málfregnir 20. Íslensk málnefnd, Reykjavík 2001.

Tidsskrift utgitt av Íslensk málnefnd.

Nordiska studier i lexikografi 5. Rapport från Konferens om lexikografi i Norden. Göteborg 27–29 maj 1999. Skrifter utgivna av Nordiska föreningen för lexikografi 6 i samarbete med Nordiska språkrådet och Meijerbergs institut. 2001. Meijerbergs arkiv för svensk ordforskning 27. 466 s. Se s. 209.

Nyt fra Sprognævnet, Dansk Sprognævns tidsskrift, er som tidligere, udkommet med fire numre i 2001.

I nummer 1 (16 s.) skriver *Anne Jensen* om sætningskonstruktioner som *min mor har haft repareret cyklen* (i stedet for *min mor har repareret cyklen*) som er en konstruktion der ofte bliver kritiseret. Nummeret indeholder også en beskrivelse af dobbeltnægtelser i dansk ved *Vibeke Sandersen*, en præsentation ved *Bent Jørgensen* af de om- og nyautoriseringer af stednavne som er sket i år 2000, og en brevkasse med spørgsmål og svar.

Nummer 2 (16 s.) er et temanummer med forskellige artikler om det nye komma, skrevet af *Niels Davidsen-Nielsen*, *Henrik Galberg-Jacobsen* og *Ole Ravnholt*.

Nummer 3 (56 s.) er et udvidet nummer som rummer artikler af personer med tilknytning til Dansk Sprognævn, og anledningen er Erik Hansens 70-års fødselsdag. Erik Hansen har siden 1985 været formand for Sprognævnet, men hans forbindelse med nævnet går endnu længere tilbage. Han har i

årenes løb været en flittig bidragyder til Nyt fra Sprognævnet, og det var derfor naturligt for redaktionen at fejre ham med et særnummer. Andre festskrifter i anledning af Erik Hansens runde fødselsdag er omtalt nedenfor.

Nummer 4 (24 s.) er et temanummer om den nye udgave af Retskrivningsordbogen og udsendt samme dag som ordbogen, dvs. den 12. november 2001. Her løftes sløret for nogle af de nyheder som findes i denne, den 3. udgave af Retskrivningsordbogen. Det sker med artikler skrevet af bogens redaktører, *Anita Ågerup Jervelund* og *Jørgen Schack*, om de nye opslagsord, om den lodrette streg i opslagsordene, om dobbelt-skrivning af konsonanter i bøjningsformer, om ændringer i opslagsordenes staveform eller ordform og om ændringer i retskrivningsreglerne.

Ruotsalais-suomalainen kirkollisen elämän sanasto – Svensk-finsk kyrko- och församlingsordlista. Sverigefinska språknämnden. 2001.

Ordlistan har framställts i samarbete mellan Sverigefinska språknämnden och Delegationen för finskspråkigt arbete vid Svenska kyrkan. Listan är avsedd att fungera dels som stöd för sverigefinnarna i deras strävan till aktiv tvåspråkighet, dels som ett hjälpmedel för finskspråkiga förtroendevalda inom Svenska kyrkan. Ordlistan innehåller cirka 1 200 termer som är centrala för kyrkans verksamhet.

Ruotsalais-suomalainen pankkisanasto – Svensk-finsk bankordlista. Sverigefinska språknämnden. 2001.

Ordlistan är avsedd att fungera dels som stöd för sverigefinnarna i deras strävan till aktiv tvåspråkighet, dels som ett hjälpmedel för finskspråkiga banktjänstemän, redaktörer och andra som informerar om bankbranchen. Bankordlistan innehåller 1 200 uppslagsord.

Ruotsinsuomalaisten nuorten puhekielen sanasto – Om ordförrådet i sverigefinska ungdomars talspråk. Sverigefinska språknämnden 2001.

Publikationen är en rapport från ett projekt som Sverigefinska språknämnden genomförde i samarbete med Finska institutionen vid Stockholms universitet. Syftet med projektet var att genom enkät och bandade gruppdiskussioner kartlägga ordförrådet i sverigefinska ungdomars talspråk och ta reda på vilka ord ungdomarna använder i sitt dagliga tal.

Rapporten består av två huvuddelar. Den första innehåller en alfabetisk förteckning över de cirka 1 800 motsvarigheter som ungdomarna uppgett till de 100 bjudorden i enkäten. Den andra är en lista ordnad efter de 100 allmänspråkliga bjudorden med de motsvarigheter som ungdomarna uppgett. Dessutom innehåller rapporten separata listor över benämningar på alkohol-drycker, bollspel, hälsningsfraser, klubbor, kraftuttryck och ungdomsgrupper som ungdomarna uppmanades anteckna på blanketten.

Språkbruk, tidskrift utgiven av Svenska språkbyrån (Forskningscentralen för de inhemska språken) har utkommit med fyra nummer under år 2001, årgång tjugo.

I det första numret (32 sidor) finns hela tre artiklar om klarspråk, skrivna av *Lars-Johan Ekerot* ("EU-översättning och lagspråksförenkling"), *Britt-Louise Gunnarsson* ("Bankvärlden och dess texter") och *Barbro Ehrenberg-Sundin* ("Hur når vi målet Klara EU-texter?"). *Mikael Reuters* ledare diskuterar den finlandssvenska språkvården och dess framtid, ur Forskningscentralens 25-åriga och Språkbruks 20-åriga perspektiv. I artikeln "Titlars form i tidningstext" presenterar *Katja Koivukangas* de resultat som hon kommit fram till i sin avhandling pro gradu. *Marianne Blomqvist* skriver om den nya svenska namnlängden.

I det andra numret (28 sidor) fokuseras på skolan. *Monica Reichenberg* skriver om hur texterna i dagens skolböcker borde vara skrivna för att de ska vara så bra för inläringen som

möjligt. Hon baserar artikeln på en del av resultaten i sin doktorsavhandling om språket i läroböcker. Modersmålslärares *Katarina von Numers* skriver om hur den finlandssvenska skolan kunde stärka elevernas kunskaper i svenska och ger en bild av den språkliga situationen i de finlandssvenska skolorna. *Monica Äikäs* skriver om sina erfarenheter av språkgranskning av läromedel, och ger många belysande exempel. *Sandra Forsman* presenterar sina tankar om dialektanvändning i skolan, som hon främst baserar på sin pro gradu-avhandling och sin egen skoltid i Petalax i Österbotten.

I nummer 3/2001 (32 sidor) jämför *Ellen Bijvoet* och *Liesbet Vannyvel* finlandssvenska, sverigesvenska, flamländska och nederländska förlag, och hur en regional språkvarietet klarar sig på majoritetsmarknaden. *Charlotta af Hällström* intervjuar Hugo Bergroth-pristagaren *Lars Svedberg* i artikeln "En grömt bigåva pristagare". Finlands nya språklag presenteras i en förkortad och bearbetad version av sammanfattningen av den så kallade Språklagskommitténs betänkande. *Samuli Aikio*, *Sirkka Paikkala* och *Peter Slotte* ger i artikeln "Anvisningar för namnplanering inom tvåspråkiga områden" en bakgrund till principerna för hur man skapar nya ortnamn på en tvåspråkig ort och har sammanställt en hustavla för namnplaneraren.

Det sista numret år 2001 (32 sidor) kan sägas vara ett dialektnummer. Där publiceras en del av föredragen från ett seminarium som hölls på Forskningscentralen för att fira dialekt- och namnforskaren *Peter Slotte*, som fyllde 60 år våren 2001. *Maj Reinhammar* skriver om gemensamma drag mellan de svenska dialekterna i Sverige och Finland, medan *Ann-Marie Ivars* frågar sig om vi ska forska i de svenska dialekterna i Finland. Svaret på frågan är otvetydigt ja. *Matti Vilppula* skriver om etymologin för det finska – och finlandssvenska – ordet *kiva*. Dessutom har *Hans Landqvist* skrivit om några aktuella utvecklingstendenser i sverigesvenskan.

Förutom allt detta innehåller den tjugonde årgången av Språkbruk därtill svar på aktuella språkfrågor, anmälningar och

recensioner av nyutkommen litteratur, notiser och övrigt redaktionellt material.

Språknytt, som er Norsk språkråds meldingsblad, kommer vanligvis ut med fire nummer i året, hvert av dem på ca. 20 sider. I år 2001 kom det ut bare tre blader, men det første var et dobbeltnummer (1–2) på 44 sider, nummer 2 var på 48 sider og nummer 4 på 28 sider, i alt 120 sider. Opplaget er på 25 500 eksemplarer, og opplagstallet har stabilisert seg. Av innholdet i 2001-årgangen nevner vi:

I nummer 1–2: *Kvifor sidemål?* av *Gunnar Skirbekk*, Om et forslag til alternativ sidemålsundervisning i Oslo-skolen av *Kjell Lars Berge*, Stutt historikk over sidemålsskipnaden av *Olaf Almenningen*, Å lykkas med nynorskundervisninga av *Benthe Kolberg Jansson*, Om nynorsk og ny norsk av *Knut Åge Teigen*, Språklig likestilling eller "sidemål"? av *Leif Rune Hausvik*, Nynorsk som sidemål av *Geir Lorentsen*, Lærarutdanninga og sidemålet av *Tormod Stauri*, *Horb- *wrðho- av *Svein Nestor*.

I nummer 3: *Er fremtiden her?* av *Tore Burheim*, En grammatikkontroll for bokmål av *Kristin Hagen*, *Pia Lane* og *Trond Trosterud*, Omsetjingsprogrammet *Nyno* av *Bjørn Seljebotn*, *Nyno* i bruk av *Janne Bondi Johannessen*, Norsk handlingsplan for norsk språk og IKT av *Torbjørge Breivik*, Treng vi ein norsk språkbank? av *Torbjørge Breivik*, Nynorsk programvare av *Jon Grepstad*, Nordisk forskningsamarbeid innen språkteknologi av *Torbjørn Svendsen*, Handlingsplan for styrkinga av norsk språk av *Ola Haugen*, Arne Garborg og framvoksteren av nynorsk av *Kjell Venås*, Bondevik typisk norsk av *Olav Veka*. Dessuten: Språkrådet gir råd om uttale; Råd om uttale; Sensitive ord.

I nummer 4: *Bokstaver og alfabet* av *Arne Torp*, Vern av minoritetsspråk i Europa av *Sigve Gramstad*, Ingenting å snakke om – kvinneord og ordbøker av *Ruth Vatvedt Fjeld*, Nordisk språkråd – samarbeid til etterlikning? av *Oddrun Grønvik*, Den nye teljemåten – ein sosiolingvistisk sensasjon av *Helge Sandøy*, *Norrøne hestar og sauer* av *Svein Nestor*.

Hvert nummer inneholder dessuten en nyordsspalte, som *Vigleik Leira* har stått for.

Språkvård, Svenska språknämnden tidskrift, har som tidligere utkommit med fyra nummer.

I nummer 1 presenterar föreståndaren vid Sverigefinska språknämndens sekretariat *Paula Ehrnebo* finska språket. Det är den första i en serie artiklar om de officiella minoritetsspråken, d.v.s. de språk som Sverige 2000 erkände som minoritetsspråk i Sverige genom att underteckna den Europeiska språkonventionen. Textforskaren *Johan Carlquist* tar upp hypertext ur språkvetenskapligt perspektiv. *Catharina Nyström* vid Uppsala universitet redovisar sin undersökning om gymnasi-elevers skrivande och påpekar att eleverna får för lite övning att skriva utredande och resonerande. *Ulf Teleman*, huvudredaktör för Svenska Akademiens grammatik, benar ut ett knepigt fall om val av pronomenform: "Han utger sig för att vara du/dig". F. lektorn vid Århus universitet *Allan Karker* tar i sin artikel "Når synsvinklerne kortsletter" upp kontaminationer och katakreser. *Bengt Norbrink* menar att språkvalet i arbetslivet är mer komplicerat än vad språkvårdare verkar tycka. Docent *Lars Melin* hävdar att vissa skrivfel som t.ex. särskrivning och satsradning beror på en revolt mot det Melin kallar "binär språkvård" – språkbrukare skulle enligt honom inte acceptera rätt- och fel-tänkande här. Numret avslutas med ett register över Språkvård 2000.

I nummer 2 fortsätter professor *Erling Wande* minoritets-språksserien med en presentation av tornedalsfinskan (även kallad meänkieli). Författaren och översättaren *Gun-Britt Sundström* diskuterar problem vid litterär översättning av ord för mått, mynt och vikt. *Lena Moberg* vid språknämndens sekretariat presenterar en lista över nyare ord i svenskan. Ordboks-redaktören *Sven-Göran Malmgren* recenserar "Nyordsboken" utgiven av Svenska språknämnden. *Birgitta Lindgren* vid språknämndens sekretariat pekar på ett ord som finns i verkligheten, men som för närvarande saknas i många

ordböcker: *ensa. Bengt Nordberg*, professor i sociolingvistik, kan visa att språkförändringar i talspråket verkar gå ganska långsamt, att döma av jämförelser mellan nya och 30 år äldre inspelningar med talat Eskilstunamål.

I nummer 3 reder Lundaforskaren *Lars-Olof Delsing* ut den återkommande frågan om -s- i sammansättningsfogen och visar att många fall av foge-s har sin språkhistoriska förklaring. Journalisten och journalistutbildaren *Håkan Hansson* tar upp den speciella genre som kallas studiosamtal, d.v.s. då programledaren i ett nyhetsprogram intervjuar en annan journalist. *Monica Reichenberg* redogör för sin avhandling "Röst och kausalitet i lärobokstexter", som handlar om hur man med språklig bearbetning av lärobokstexter kan öka förståelsen av texterna. *Ulrika Kvist Darnell*, doktorand i lingvistik, recenserar "Natur och Kulturs svenska ordbok", en ordbok som speciellt vinnlagt sig om lättbegripliga förklaringar av ordböcker. Den debatt om huruvida talspråk kan analyseras med samma grammatik som skriftspråket som pågick i Språkvård 2000 avslutas här med ett inlägg av *Jan Anward*, professor i språk och kultur i Linköping, som besvaras av *Staffan Hellberg*, en av akademigrammatikens författare.

I nummer 4 behandlar *Katharina Hallencreutz* ordlängdens betydelse för särskrivning av sammansättningar. *Bengt Göransson*, f.d. utbildningsminister och engagerad samhällsdebattör, visar varför paneldebatter så ofta blir misslyckade och tråkiga. Uppsalaforskaren *Amelie Oestreicher* redovisar sin undersökning om vad den rationalisering av tidningsredaktionernas arbete som beror på datoriseringen betyder för nyhetsartiklarnas utformning. *Jan Svanlund*, medarbetare vid språknämndens sekretariat, recenserar språkriktighetshandboken "Handbok i svenska" av Gösta Åberg. *Olle Josephson*, chef för språknämndens sekretariat, redogör för rapporten "Domänförändringar i Sverige" av Maria Falk. *Mikael Svonni*, docent i samiska vid Umeå universitet, fortsätter minoritetsspråksserien med en presentation av samiska.

Varje nummer innehåller också en ledarartikel, allmänna notiser, korta bokanmälningar och en avdelning med frågor och svar.

Westman, Margareta: Språkets myller. Skrifter utgivna av Svenska språknämnden 84. Norstedts 2001. 208 s.

Författaren var chef för Svenska språknämnden 1985–2000. I denna bok har ett antal av hennes artiklar samlats. Bland artiklarna kan nämnas Svensk språkkultur under 1900-talet, Adjektiv på -e och -a, Korsord och substantiv. Samlingen ger en god bild av den spännvidd som författaren uppvisade under sin tid som språkvårdare.

Publikationer i øvrigt

Danmark

Henrik Holmberg

Andersen, Thomas, Uwe Helm Petersen og Flemming Smedegaard: Sproget som ressource. Dansk systemisk funktional lingvistik i teori og praksis. Odense University Studies in Linguistics vol. 13. Odense Universitetsforlag. Odense 2001. 350 s.

Den model som præsenteres i bogen er en ny dansk sætningsgrammatik, men med inddragelse af både semantik og kontekst er modellen både et bredt og et specificeret apparat til beskrivelse af den faktiske sprogbrug. Bogen henvender sig i første række til studerende og undervisere på de højere læreanstalter.

Bache, Carl m.fl. (red.): Ny forskning i grammatik. Fællespublikation 8. Gilbjerghovedsymposiet 2000. Igangsat af Statens Humanistiske Forskningsråd. Rask Supplement Vol. 12. Odense Universitetsforlag. Odense 2001. 240 s.

Publikationen er den ottende fællespublikation for en række deskriptive grammatikprojekter inden for dansk, engelsk, fransk, italiensk, russisk og tysk som er igangsat og støttet af Statens Humanistiske Forskningsråd. Størst interesse i en dansksproglig sammenhæng har *Lars Heltofts* artikel: Positivled, antiled og komitativled i dansk.

Becker Jensen, Leif: Den sproglige dåseåbner – om at formidle faglig viden forståeligt. Roskilde Universitetsforlag. Frede-

riksberg 2001. 243 s.

Bogen fokuserer på hvordan man sprogligt bygger bro mellem et fagligt univers og et ikke-fagligt univers, og den henvender sig især til folk som gerne vil gøre deres faglige viden forståelig for ikke-fagfolk, specielt på skrift.

Danske Studier 2001. Udg. af Iver Kjær og Flemming Lundgreen-Nielsen under medvirken af Merete K. Jørgensen. C.A. Reitzels Forlag, København 2001. 216 s.

De artikler som har særlig interesse i en dansksproglig sammenhæng, er følgende: *Henrik Galberg Jacobsen*: Grammatiske termer i 100 år, *Jens Nørgård-Sørensen*: Plus at – en ny konjunktion i dansk og *Holger Juul*: Fra analfabet til avanceret ortografibruger. En oversigt over de vanskeligheder man møder som bruger af dansk ortografi. Til årets artikler hører også en oversigt over sprogvidenskabens udforskning af den mundtlige fortælling eller narrativen ved *Bettina Perregaard*.

Danske talesprog 2. Udg. af Institut for Dansk Dialektforskning. C.A. Reitzels Forlag, København 2001. 166 s.

Tidsskriftet indeholder tre forholdsvis store artikler. Den ene er skrevet af *Jann Scheuer*, og han beskæftiger sig her med fænomenet sproglig respons. Den anden artikel beskriver den lydige udvikling af suffikset *-vorn*. Forfatteren til den er *Asgerd Gudiksen*. Den tredje og sidste artikel er skrevet af *Marie Mægaard*, og den handler om sprogbrug og sprogholdninger hos sønderjyske unge.

Engberg-Pedersen, Elisabeth og Peter Harder (red.): Acta Linguistica Hafniensia. International Journal of Linguistics vol. 33. Published by Lingvistikredsen. C.A. Reitzels Forlag, Copenhagen 2001. 214 s.

Blandt årets artikler skal følgende fremhæves: *Michael Herslund*: The Danish *s*-genitive: From affix to clitic, *Kasper Boye*: The force-dynamic core meaning of Danish modal verbs, *Lars Heltoft*: Reanalysing structure: The Danish definite article,

its predecessors and development og *Søren Brandt*: Heteronomous text elements. Tidsskriftet rummer også et afsnit med anmeldelser.

Femø Nielsen, Mie: Replik til journalistikken – mikroanalyse af medieinterviewet. Akademisk Forlag. København 2001. 270 s.

Bogen giver en grundlæggende indføring i det journalistiske interview, også kaldet medieinterviewet, og forfatteren gør flittigt brug af autentiske eksempler. Bogen henvender sig i første række til studerende på universiteter, seminarier og højere læreanstalter, men den kan også bidrage til at gøre den del af almenheden som interesserer sig for den offentlige debat, mere bevidst om interviewets samfundsmæssige betydning.

Fischer-Jørgensen, Eli: Tryk i ældre dansk. Sammensætninger og Afledninger. Historisk-filosofiske meddelelser 84. Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab. C.A. Reitzels Forlag. København 2001. xii, 516 s.

I den foreliggende bog beskæftiger forfatteren sig med den historiske udvikling af tryk i danske sammensætninger og afledninger. Undersøgelsen er baseret på udsagn fra grammatikere og prosodister fra 1600–1900 og på de få accentuerede tekster fra den samme periode som findes, og til dels også på placeringen af sammensætninger i metriske tekster.

Galberg Jacobsen, Henrik og Henrik Jørgensen (red.): Erik Hansen. Glæden ved grammatik. Udvalgte artikler og afhandlinger. Hans Reitzels Forlag. København 2001. 325 s.

Bogen er udgivet som en hyldest og hilsen til Erik Hansen, tidligere professor ved Københavns Universitet og nuværende formand for Dansk Sprognævn, på hans 70-års fødselsdag. Den indeholder 37 kortere og længere artikler og afhandlinger skrevet af Erik Hansen i perioden fra 1964 til 1998, og den afspejler de forskellige sider af Erik Hansen som sprogforsker og formidler.

Gammeltoft, Peder: The place-name element Old Norse bólstadr in the North Atlantic area. Navnestudier 38 udg. af Institut for Navneforskning. C.A. Reitzels Forlag. København 2001. 349 s.

I denne afhandling har Peder Gammeltoft gjort navne som ender på *-bolstad* til genstand for en grundig undersøgelse. Hovedvægten er lagt på det navnemateriale som findes i Norge, Skotland, Færøerne og Island, men det svenske og finske materiale er også inddraget for at opnå et så komplet billede af navnetypen som muligt. Bogen er en bearbejdning af hans ph.d.-afhandling.

Grønnum, Nina og Jørgen Rischel (red.): To honour Eli Fischer-Jørgensen – festschrift on the occasion of her 90th birthday february 11th 2001. Travaux du Cercle linguistique de Copenhague vol. 31. C.A. Reitzels Forlag. København 2001. 297 s.

Gennem årtier har Eli Fischer-Jørgensens navn været forbundet med fonetikken, og i anledning af hendes 90-års fødselsdag har kolleger, venner og tidligere elever sammenstillet et festskrift med en bred vifte af artikler som bevæger sig fra teoretiske emner af almenlingvistisk art til akustiske eller fysiologiske emner, baseret på sprogstudier.

Hansen, Lise Horneman: Jysk -de-bøjning – en undersøgelse af svag præteriumbøjning. Skrifter utgivna av Institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet 54. Uppsala 2001. 238 s.

I moderne dansk rigssprog ender de svage verber almindeligvis på *-ede* eller *-te* i præterium, men der findes også enkelte verber som ender på *-de*. Den sidstnævnte endelse korresponderer med endelserne *-(d)de* og *-the* i gammeldansk, og verber med denne endelse er relikter i rigssproget. Endelsen findes i større tal i nogle af de danske dialekter, og i den foreliggende afhandling kortlægger forfatteren dens forekomst i de traditionelle jyske dialekter.

Hedelund, Lis: Korrekt sprog og rigtige kommaer – nødtørftig grammatik for opgaveskrivere. Roskilde Universitetscenter. Frederiksberg 2001. 66 s.

I den første del af bogen er der tommelfingerregler til løsning af de sprogproblemer som til stadighed dukker op i studenteropgaver. Det drejer sig om *r*-endelser i verber og substantiver, om sam- eller særskrivning, om apostrof- og accentproblemer m.m. Den sidste del af bogen handler om det danske komma, det nye såvel som det gamle. Den næste udgave af det lille og nyttige hæfte burde efter min mening også rumme et afsnit om *t*-problemer i adjektiver og adverbier.

Heltoft, Lars og Carol Henriksen (red.): Den analytiske gejst. Festskrift til Uwe Geist på 60-årsdagen 23. september 2001. Roskilde Universitetsforlag. Frederiksberg 2001. 271 s.

Som det fremgår af undertitlen, er der tale om et festskrift til Uwe Geist som i en årrække har været institutleder på Roskilde Universitetscenter. Artiklerne som er skrevet af kolleger og venner, afspejler pragmatikkens indflydelse på sprog- og tekstvidenskaben, og bogen betegnes som et bidrag til brobygning mellem sproglige og litterære analysemetoder.

Henriksen, Carol: Modeller for kommunikation og public relations. Roskilde Universitetsforlag. Frederiksberg 2001. 90 s.

Bogen indeholder et kommenteret udvalg af mere end 30 forskellige modeller fra de sidste 65 års forskning i kommunikation – fra Karl Bühlers organon-model til nogle af de seneste modeller inden for public relation. Bogen giver dermed et overblik over de centrale tendenser inden for kommunikationsforskning.

Henriksen, Carol (red.): Can you reach the salt? Pragmatikkens klassiske tekster. Roskilde Universitetsforlag. Frederiksberg 2001. 262 s.

Teksterne i denne antologi har gennem adskillige år tjent som udgangspunkt for de danske universiteters undervisning i

sprogbrugsanalyse. Det er tekster af Karl Bühler, J.L. Austin, Roman Jakobson, John R. Searle, Jürgen Habermas, Paul Grice, Penelope Brown og Stephen C. Levinson. Teksterne bringes på originalsproget, men de tyske tekster ledsages dog af danske oversættelser. Bogen indeholder også en faghistorisk indledning ved Carol Henriksen.

Hermes. Tidsskrift for Sprogforskning. 26–2001 og 27–2001. Redigeret af Henning Bergenholtz mfl. Udgivet af det Erhvervs sproglige Fakultet, Handelshøjskolen i Århus. 200 s. + 234 s.

Temaet for bd. 26 er "Text & Translation", og temaet for bd. 27 er "Business rhetorics". Fra anmeldersekstionen i de to bind skal følgende nævnes: *Orla Vigsø*: Jens Cramer & Erik Vive Larsen: Dansk som nabosprog. Dansk grammatik for svensktalende. Aarhus Universitetsforlag, 1999 (26), *Orla Vigsø*: Pia Jarvad: Nye ord 1955–1998. Gyldendals røde ordbøger, 1999 (26), *Søren Lykke Borggaard*: Bent Preisler: Danskerne og det engelske sprog. Roskilde Universitetsforlag, 1999 (26) og *Orla Vigsø*: Fredrik Lindström: Världens dåligaste språk. Bonniers Forlag, 2000 (27).

Hildebrandt, Edel: Ind med sproget. Politikens Forlag. København 2001. 187 s.

Samtidig med at der hele tiden kommer nye ord til det danske ordforråd, er der ord som får en marginaliseret plads i sproget, og som til sidst glider umærkeligt ud. I denne lille og uprætentiose bog har forfatteren samlet 300 af de ord som er på vej ud. Det er ord som *forvorpen*, *misdæder*, *skruk* og *vredladen* som ganske vist er med i *Retskrivningsordbogen* (2001), men som er truede af udryddelse fordi de bruges for sjældent.

Haastrup, Celine og Anne Riber Petersen: Politikens bog om Tegn og tegnsætning. Politikens Forlag. København 2001. 192 s.

Den foreliggende bog er en opslagsbog om brugen af de tegn som anvendes i dansk tegnsætning med pædagogisk opstillede

forklaringer og illustrerende eksempler. Her er afsnit om specielle tegn som fx accenttegn, anførselstegn, apostrof, kolon, parentes og punktum, og der er afsnit om tegnsætning i fx replikker, breve og engelske tekster. Forståeligt nok er der gjort mest ud af det danske komma og den danske kommasætning.

Jarvad, Pia, Frans Gregersen, Lars Heltoft, Jørn Lund og Ole Togeby (red.): Sproglige åbninger. E som Erik, H som 70. Festskrift til Erik Hansen 18. september 2001. Hans Reitzels Forlag, København 2001. 472 s.

Gennem forskning, undervisning og kollegialt samarbejde har Erik Hansen, tidligere professor ved Københavns Universitet og nuværende formand for Dansk Sprognævn, påvirket og inspireret mange sprogfolk, og nogle af dem har fået lejlighed til at sige tak for hans indsats og betydning ved at bidrage til et stort anlagt festskrift hvor hovedtemaerne er grammatik, sprogbrug og normering. Festskriftet som er udgivet i anledning af Erik Hansens 70-års fødselsdag, rummer også en bibliografi over fødselarens samlede afhandlinger.

Jones, W. Glyn, Arne Juul og Jens Axelsen: Institutionsnavne – dansk-engelsk. Gyldendals små røde ordbøger. Gyldendal. København 2001. 243 s.

Denne ordbog udgør et supplement til den eksisterende samling af dansk-engelske ordbøger. Den indeholder efter sigende et register over de almindeligst brugte engelske oversættelser til en lang række danske, færøske og grønlandske institutionsbetegnelser. I langt de fleste tilfælde har forfatterne fundet frem til en almindeligt accepteret og regelmæssigt brugt oversættelse, men ikke når det gælder *Dansk Sprognævn* der bruger betegnelsen *The Danish Language Council* i stedet for *The Danish Language Advisory Committee* som anført i bogen.

Jørgensen, Bent: Stednavne i Vestsjællands Amt. Slagelse, Korsør, Skælskør, Slagelse Herred, Vester Flakkebjerg Herred, Øster Flakkebjerg Herred. Danmarks Stednavne 24 udg. af

Institut for Navneforskning. C.A. Reitzels Forlag. København 2001. 251 s.

Med dette bind af skriftserien Danmarks Stednavne har Bent Jørgensen videreført og afsluttet den publicering af vestsjællandsk stednavnemateriale som påbegyndtes i 1997 med bind 23. Bindet omfatter områdets ældre bebyggelsesnavne samt de middelalderligt overleverede mark- og naturnavne.

Jørgensen, Jens Normann (red.): En køn strid. Sprog, magt og køn hos tosprogede børn og unge. Københavnerstudier i tosprogethed. Køgeserien K10. Roskilde Universitetsforlag. Frederiksberg 2001. 142 s.

Bogen rummer en række undersøgelser som bygger på samtaler mellem skoleelever der har tyrkisk som modersmål og dansk som andetsprog. Undersøgelserne er foretaget af *Lian Malai Madsen, Jane Lykke Nielsen, Trine Esdahl* og *Louise Urth Olsen* som i denne sammenhæng har interesseret sig for sproglig dominans drengene og pigerne imellem.

Katlev, Jan og Hanne Steen Spliedt: Politikens Hvorfor siger vi sådan. Politikens ordbøger. Politikens Forlag. København 2001. 128 s.

I bogen gennemgår forfatterne ca. 400 faste udtryk som er almindeligt brugt i det danske sprog, eller som kendes af de fleste danskere. Under hvert udtryk findes der en betydningsforklaring og en beskrivelse af hvordan udtrykket er opstået. Det drejer sig om både gamle og nye udtryk som fx *vande høns 'græde', feje noget ind under gulvtæppet 'forsøge at skjule noget', gå agurk 'gå amok', koste det hvide ud af øjnene 'koste umådelig meget' og komme ud af skabet 'erklære eller erkende, at man har en bestemt, ikke alment accepteret tilbøjelighed eller holdning, fx at man er bøsse'.*

Kyrø, Ebbe: Skriv bedre. Høst & Søns Forlag. København 2001. 164 s.

Bogen indeholder seks letlæste kapitler hvori forfatteren

giver anvisninger på hvordan man bliver herre over skriftsprog. De seks kapitler har overskrifterne: Det professionelle sprog, Hvem er din læser?, Hvad er godt sprog?, Faser i skrivningen, Erhvervsgenre, En virksomheds sprogpolitik – nogle eksempler.

Laurson, Helle Pia: Magt over sproget – om sproglig bevidsthed i andetsprogstilegnelsen. Akademisk Forlag. København 2001. 282 s.

Bogen indeholder en introduktion til og diskussion af nyere andetsprogs- og tosprogethedsforskning. I bogen præsenteres også et forskningsprojekt om sproglig opmærksomhed hos en gruppe tosprogede børn mellem 10 og 14 år. På basis af undersøgelsens resultater efterlyser forfatteren en sprogpædagogisk praksis der tager udgangspunkt i og videreudvikler elevernes sproglige iagttagelser og erfaringer.

Lund, Jørn: Sproglig status. Syv kapitler om det danske sprog. Hans Reitzels Forlag. København 2001. 152 s.

Med aktuelle eksempler beskriver forfatteren nogle træk af det danske sprogs udvikling i de seneste 100 år. De syv kapitler har følgende overskrifter: Dansk – et sprog i kontakt, De nye ord, Reaktioner på kontakten med fremmedsprogene, Omformningen af det danske sprogsamfund – de indre linier, Rigmålsudviklinger, Forskydninger i sprogbrugen og Politisk korrekthed.

Møller, Janus: Identitet og kodevekslen hos unge tosprogede med dansk-tyrkisk baggrund. Københavnerstudier i tosprogethed. Køgeserien K8. Danmarks Pædagogiske Universitet 2001. 156 s.

Bogen bygger på et empirisk materiale bestående af interview og samtaler med en række tosprogede skoleelever som har en dansk-tyrkisk baggrund. På grundlag af dette materiale giver forfatteren sit bud på om der er en sammenhæng mellem de unges beskrivelse af deres dansk-tyrkiske baggrund og deres

beskrivelse af ungdomskultur på den ene side, og deres brug af dansk og tyrkisk sprog i deres indbyrdes gruppesamtaler på den anden side.

Mål & Mæle. 24. årgang, nr. 1–4. Redigeret af Carsten Elbro, Penille Frost, Erik Hansen, Ole Togeby. 2001. 32 s. + 32 s. + 32 s. + 32 s.

Foruden den traditionelle brevkasse med sprogs spørgsmål indeholder numrene artikler af bl.a. *Lars Eriksen*: Zeitgeist og trends i dansk sprog (nr. 1), *Baldur Sigurðsson*: Når børnene blomstrer som oplæsere (nr. 1), *Katrine Bønlykke Olsen*: -S eller ikke -s? Om brugen af ubestemt flertalsendelse -s på indlånte engelske substantiver i dansk (nr. 2), *Ole Togeby*: Hvad betyder »s«? (nr. 2), *Henrik Galberg Jacobsen*: Et tegn på vej [om det danske komma] (nr. 2), *Ole Togeby*: 10 teser om komma (nr. 3), *Erik Hansen*: Retskrivningsordbogen 2001 (nr. 3), *Christian Clemens*: Milepæle på barnets skrivevej (nr. 4), *Ulla H. Carl*: Kan døve børn lære at læse og skrive? (nr. 4).

Rask, Kirsten: *Skriv professionelt*. Grafisk Litteratur. København 2001. 48 s.

I løbet af de sidste årtier er det danske skriftsprog kommet tættere på talesproget end tidligere, og alligevel er der forskel. Med velvalgte eksempler peger forfatteren på nogle sproglige forholdsregler som kan hjælpe virksomhedernes ansatte til at få et moderne, uhøjtideligt og personligt skriftsprog.

Rask, Kirsten: *Komma – de nye regler*. Grafisk Litteratur. København 2001. 48 s.

I denne bog gennemgår forfatteren de vigtigste regler for det nye komma, og hun viser med konkrete eksempler hvor det nye komma skal stå. Bagest i bogen findes en række øvelser med tilhørende facitlister.

Ruus, Hanne m.fl. (red.): *Dansk sprog- og stilhistorisk tekstbase*. Udg. på cd-rom af Institut for Nordisk Filologi,

Københavns Universitet. 2001.

Dansk sprog- og stilhistorisk tekstbase er en udgivelse på cd-rom. Den består af et elektronisk tekstkorpus som blev opbygget i årene 1997–2001 til brug for forskere i dansk sprog- og stilhistorie.

Sprog og identitet – kulturelt og politisk. Modersmål-Selskabets årbog 2001. C.A. Reitzels Forlag, København 2001. 97 s.

Med årbogen for 2001 har Modersmål-Selskabet sat fokus ikke på det danske modersmål, men på modersmål i almindelighed. Forfatterne er sprogfolk, politikere, journalister m.fl., og flere af dem beskæftiger sig med nordiske sprog.

Sprog og Samfund. Nyt fra Modersmål-Selskabet 19. årgang, 2001, nr. 1–4. 16 s. + 16 s. + 8 s. + 16 s. Red. Michael Blædel.

Af særlig interesse i den foreliggende årgang er *Bent Pedersbæk*: Professorkomma i modvind (nr. 1), *Eva Heltberg*: Om retskrivning og ratskrivning (nr. 1), *Georg Søndergaard*: Lydnær retskrivning hjælper ikke (nr. 1), *Jørn Lund*: Sproget holder os sammen (nr. 3), *Peder Skyum-Nielsen*: DR sker noget (nr. 3) og *Erik Hansen*: Retskrivningsordbogen 2001 (nr. 4).

Steen sig, Jacob: *Sprog i virkeligheden. Bidrag til en interaktionel lingvistik.* Aarhus Universitetsforlag, Århus 2001. 338 s.

Bogen er en revideret udgave af en ph.d.-afhandling fra 1999. Den indeholder en kort introduktion til den interaktionelle lingvistik og til konversationsanalysen. Den interaktionelle lingvistik er et nyt forskningsfelt inden for dansk sprogvidenskab, og i bogen som bygger på et empirisk materiale bestående af danske samtaler, demonstrerer forfatteren to forskellige analysemodeller.

Svarthvik, Jan: *Politikens bog om engelsk. Fra øsprog til verdenssprog. Dansk oversættelse og bearbejdelse ved Jan Katlev.* Politikens Forlag, København 2001. 370 s.

Jan Svartvik som er forhenværende professor i engelsk ved Lunds Universitet, udgav i 1999 en bog med titlen *Engelska – öspråk, världsspråk, trendspråk* (se *Språk i Norden 2000* s. 161). Bogen som handler om det engelske sprogs historie og udbredelse, blev i 1999 kåret som årets bedste fagbog i Sverige. Den foreligger nu på dansk i en udgave hvor den særlige svenske indfaldsvinkel er omarbejdet til en dansk eller fælles nordisk.

Widell, Peter og Mette Kunøe (red.): 8. Møde om Udforskningen af Dansk Sprog – Aarhus Universitet 12.-13. oktober 2000. Århus 2001. 299 s.

Siden 1986 har sprogforskere fra ind- og udland hvert andet år mødtes i Århus, og her er der i tidens løb sat fokus på det danske sprogs mangfoldighed i både tid og rum. Den foreliggende rapport rummer 27 artikler som hver især bidrager med en lille brik til det danske sprogs beskrivelse. Tidsmæssigt spænder rapporten fra runetidens dansk til nutidens chatsprog.

Finland

Charlotta af Hällström (CH) och Aino Piehl (AP)

Blomqvist, Marianne et al. (red.): Våra språk i tid och rum. Meddelanden från Institutionen för nordiska språk och nordisk litteratur vid Helsingfors universitet B:21, Helsingfors 2001. 300 s.

Ann-Marie Ivars, professor i nordiska språk vid Helsingfors universitet, har fyllt 60 år och hennes forskarkollegor har tillsammans skrivit en festskrift för att hylla henne. I festskriften *Våra språk i tid och rum* skriver 24 nordiska forskare om olika ämnen som har intresserat Ann-Marie Ivars. I boken hittar man bl.a. artiklar om namn, dialekter, stadsspråk, finlandismer och språkvård. Bland artiklarna kan nämnas *Bo Lönnqvists* artikel: *Karonkka – konkaronka – conquéron. Några ord om etymologiers uppkomst* som handlar om etymologin för finlandismen *karonka*. *Gunilla Harling-Kranck* skriver om hur mycket ett urval finlandismer används i verkligheten i sin artikel: *Glansbild, glöta och andra finlandismer*. *Marianne Blomqvist* undersöker vad finländska formgivare har gett för namn på sina föremål. *Marika Tandefelt* skriver intresseväckande om *Viborgssvenskan* och *Mikael Reuter* ger en översikt av den nordiska språkvården och språkpolitiken. Bara för att nämna några av de många, intressanta artiklarna. (CH)

Green-Vänttinen, Maria: Lyssnaren i fokus. En samtalsanalytisk studie i uppbackningar. Studier i nordisk filologi 79 utgivna genom Ann-Marie Ivars, Svenska litteratursällskapet i Finland, Helsingfors 2001. 352 s.

I doktorsavhandlingen Lyssnaren i fokus visar Maria Green-Vänttinen att lyssnarens verbala bidrag både kan påverka hur talaren utformar sina yttranden och hur samtalet går vidare. Genom olika småord som ja, mm och nä, så kallade uppbackningar, visar lyssnaren t.ex. att han eller hon hör på och att talaren kan fortsätta. Materialet som har använts i undersökningen består av autentiska, icke-arrangerade middagssamtal, mötessamtal och direktsända radiosamtal inspelade i Helsingforsregionen. I avhandlingen beskrivs också vilken roll samtalstypen spelar. Därtill ingår en diskussion om kvinnligt och manligt lyssnarbeteende i studien. (CH)

Hakulinen, Auli: Lukemisto. Kirjoituksia kolmelta vuosikymmeneltä. ("Litteratur. Texter från tre decennier") Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 816. Pieksämäki 2001. 446 s.

I boken har tjugo artiklar av professorn i finska, Auli Hakulinen, samlats inför Hakulinens 60-årsdag. Auli Hakulinen har verkat förutom inom forskning i finska också inom allmän språkvetenskap, samtals- och kvinnoforskning samt modersmålsundervisning. Artiklarna omspanner tre decennier och alla dessa områden. Vissa av artiklarna har inte publicerats på finska tidigare. Samlingen börjar med grammatiska artiklar och fortsätter med artiklar om text och kontext. Därefter följer kvinnoforskning och modersmålsundervisning. Boken avslutas med ett avsnitt med artiklar om samtal och diskussion. Varje avsnitt inleds med en kort introduktion till ämnet. I boken återfinns även en rätt omfattande bibliografi över Auli Hakulinens produktion. (AP)

Harling-Kranck, Gunilla (red.): Namn i en föränderlig värld. Rapport från den tolfte nordiska namnforskarkongressen, Tavastehus 13-17 juni 1998. Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland nr 631, Studier i nordisk filologi nr 78, Helsingfors 2001. 358 s.

Konferensrapporten från den tolfte nordiska namnforskar-kongressen i Tavastehus 13–17 juni 1998 har utkommit. I de 33 uppsatserna som publicerats i rapporten kan man få en inblick i de mest varierande ämnen inom onomastiken: husdjurs-beteckningar i ortnamn på Åland, konamn år 1900, personnamn i Namibia, olika benämningar på Nils Holgersson och hur man skapar personnamn på teckenspråk det vill säga persontecken, för att ta några exempel. (CH)

Huldén, Lars: Finlandssvenska bebyggelsenamn. Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland nr 635, Helsingfors 2001. 537 s.

Finlandssvenska bebyggelsenamn kunde beskrivas som ett uppslagsverk om finlandssvenska bebyggelsenamn. Boken är heltäckande beskrivning av landskapsnamn, socken- och stadsnamn samt bynamn – skriven av en erfaren namnforskare och professor emeritus i nordiska språk. I det sammanfattande kapitlet i slutet av boken konstaterar Huldén att bebyggelsenamnen utgör ett namnförråd som inte kan ha uppkommit förrän efter vikingatiden. Det enda undantaget är de finska lånenamnen, som kan vara äldre. Boken presenterar således i huvudsak ett medeltida namnskick, men ibland också namngivning av betydligt yngre datum. I bokens registerdel finns dels ett vanligt register, dels ett s.k. finalalfabetiskt register. (CH)

Ikola, Osmo: Nykysuomen opas. ("Nufinsk handbok") Åbo Akademis tryckeri 2001. 292 s.

Nykysuomen opas är en fortsättning på den populära handboken Nykysuomen käsikirja av Osmo Ikola. Nykysuomen käsikirja trycktes i 12 upplagor i åren 1968–1992. I Nykysuomen opas har ett avsnitt om stil, en lista över främmande ord och en litteraturförteckning utelämnats. Avsnitten om grammatik och språkriktighet har granskats och moderniserats. Handboken är avsedd att hjälpa läsaren att producera ett gott allmänspråk, med särskild tonvikt på normalprosa. Boken innehåller en översikt över huvudpunkterna

i den finska grammatiken. I denna har traditionella grammatiska termer använts, även om man har beaktat nya forskningsrön. Nykysuomen opas tar upp vanliga språkliga problem och ger råd för hur de kan lösas. I boken ingår ett omfattande sak- och ordregister, en ortnamnsförteckning med böjningar samt en förkortningslista. (AP)

Komppa, Johanna, Kaija Mallat och Toni Suutari (red.): Nimien vuoksi. ("För namnens skull") Kielen opissa 5. Finska institutionen vid Helsingfors universitet 2001. 180 s.

Boken *Nimien vuoksi* omfattar artiklar inom namnforskning. Skribenterna är studerande och doktorander vid finska institutionen vid Helsingfors universitet. I boken granskas traditionella ortnamn och personnamn och hur de förändras samt gatunamn, produktnamn och namn på Internetservrar. (AP)

Lojander-Visapää, Catharina: Med rätt att välja, Språkval och språkstrategier i språkligt blandade hushåll i Helsingfors. Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland nr 630, Helsingfors 2001. 255 s.

Av eleverna i de svenska skolorna i Finland kommer över hälften från familjer där den ena föräldern är finskspråkig. I sin doktorsavhandling belyser Lojander-Visapää de problem som denna situation innebär. Hon har undersökt de tvåspråkiga familjernas språkstrategier och barnens språkliga identitet utgående från en enkät till föräldrar som står inför valet av skola och skolspråk och utgående från intervjuer med ungdomar från språkligt blandade hem. (CH)

Mallat, Kaija, Terhi Ainiala och Eero Kiviniemi (red.): Nimien maailmasta. ("Från namnens värld") Kieli 14. Finska institutionen vid Helsingfors universitet 2001. 235 s.

Specialforskaren vid Forskningscentralen för de inhemska språken Ritva Liisa Pitkänen, bäst känd som expert på lånenamn i sydvästra Finland (hon disputerade 1985 på en avhandling om finska lånenamn i Åbolands skärgård) fyllde sextio år i höstas.

Vid samma tid utnämndes hon till professor i finsk namnforskning vid Helsingfors universitet. Det fanns alltså dubbel anledning att hösten 2001 lyckönska Ritva Liisa Pitkänen. Ett nummer i raden av lyckönskningar är en volym i Finska institutionens skriftserie Kieli, sammanställd av vänner, kolleger och elever. Numret innehåller tretton bidrag med teman som ligger Ritva Liisa Pitkänen varmt om hjärtat, t.ex. insamling av namn, namnen i tvåspråkiga områden (t.ex. Nyland och Nordnorge) samt namnvård. Dessutom återfinns i boken artiklar om ortnamnen på Åland, teckenspråksnamn och personnamn. Boken är också avsedd som studiematerial inom namnforskningen. (AP)

Mobilordlista. Centralen för Teknisk Terminologi, TSK 29, Helsingfors 2001. 238 s.

Centralen för teknisk terminologi har gett ut en ordlista med 365 ord som hänför sig till mobiltekniken. Mobilordlista är en kraftigt omarbetad upplaga av Mobilteleordlista som utgavs av samma organisation år 1993. Sedan dess har mobiltekniska termer med nödvändighet trängt in i vårt dagliga tal. Den nya upplagan av Mobilordlista innehåller termer och motsvarande definitioner på finska, svenska och engelska. De flesta termerna har kompletterats med kommentarer och belysande exempel. Boken innehåller dessutom ett tjugotal diagram och bilder som åskådliggör relationerna mellan olika begrepp.

Bokens termer har delats in i tolv kapitel enligt ämnesområde, exempelvis Mobilnät, Mobilitetshantering, Mobiltjänster, Mobilterminaler och annan abonnentutrustning. Boken har också tre register, ett för varje språk, som omfattar samtliga termposter och olika synonymer. Mobilordlistan kommer så småningom också att ges ut i cd-romversion. (CH)

Romppanen, Birgitta: Från målspråk till källspråk. Utvecklingen av den tvåspråkiga finsk-svenska och den enspråkiga finska ordboken. Acta Vasaensia nr 91, Språkvetenskap 18. Vasa universitet., Vasa 2001. 365 s.

I sin doktorsavhandling undersöker Birgitta Romppanen hur tvåspråkiga finsk-svenska samt enspråkigt finska ordböcker har utvecklats från 1630-talet till i dag. Även elektroniska ordböcker behandlas; en del av dem blir utsatta för hård kritik i avhandlingen. Romppanen försöker även förklara hur det kan komma sig att en finsk-svensk elektronisk ordbok översätter den finska meningen "tyttö tapasi elämänsä miehen" (= flickan träffade mannen i sitt liv) till "flicka beteende livets mannamn" på svenska. (CH)

Ruusuvuori, Johanna, Markku Haakana och Liisa Raevaara (red.): Institutionaalinen vuorovaikutus. Keskustelunanalyttisiä tutkimuksia. ("Institutionell interaktion. Samtalsundersökningar") Tietolipas 173. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura 2001. 228 s.

Artikelsamlingen Institutionaalinen vuorovaikutus innehåller uppsatser om forskning kring interaktion i olika institutionella situationer. I artiklarna behandlas läkare-patientsamtal, alkoholtapisessioner, tv-intervjuer med politiker, politiska diskussioner i tv samt kommunikationen mellan finnar och invandrare i olika offentliga sammanhang. Samtalen har undersökts med samtalsanalytiska metoder. Boken ger en möjlighet att jämföra samtalen i olika sammanhang och kastar ljus över hur expert- och lekmanroller uppstår i en diskussion. Boken är avsedd för undervisning, för att visa på hur samtalsanalysen ser på interaktion men kan också läsas av läkare, terapeuter och andra intresserade av interaktionsanalys. (AP)

Slotte, Peter och Hanna Lehti-Eklund (red.): Folkmålsstudier 40. Meddelanden från Föreningen för nordisk filologi, Helsingfors 2001. 208 s.

Större delen av innehållet i Folkmålsstudier nummer 40 utgörs av föredrag från symposiet "Talat språk i översättning och tolkning" som ägde rum den 16 oktober 1998. Symposiet arrangerades av Föreningen för nordisk filologi. Föredragen under symposiet handlade bland annat om Emil i Lönneberga i

engelsk och fransk översättning (*Birgitta Englund Dimitrova*), tolkning och tv-textning (*Rune Ingo*), litterärt talspråk i original och översättning (*Pirkko Lilius*) och problem och strategier vid tolkning (*Gun-Viol Vik-Tuovinen*). Även uppsatserna skrivna av *Ulla Pedersen* (översättning av språkmöten finlandssvensk barn- och ungdomslitteratur), *Lars Wollin* (översättning i svensk medeltid) och *Vappu Vähälummukka* (simultantolkning från norska till svenska och finska) hänför sig till symposiet.

Förutom dessa föredrag ingår även en artikel om etymologin för orden *juhla* och *joulu*, skriven av *Ilkka Hirvonen*, samt en recension av boken *The History of Linguistics in the Nordic Countries* (Hovdhaugen et al.) skriven av *Jan Lindström*. (CH)

Sorjonen, Marja-Leena, Anssi Peräkylä och Kari Eskola (red.): Keskustelu lääkärin vastaanotolla. ("Diskussion på läkarmottagningen") Vastapaino 2001. 212 s.

Boken *Keskustelu lääkärin vastaanotolla* undersöker interaktionen mellan läkare och patient. Över hundra läkarbesök har spelats in på video och undersökts med samtalsanalytiska metoder. Artiklarna i boken handlar om olika delar av mottagningen, t.ex. när patienten berättar varför han eller hon har kommit dit, läkarens frågor, ställande av diagnos och vad skrattet har för betydelse för interaktionen. I artiklarna analyseras samarbete och hur makt tar sig uttryck. Bokens mål är att genom information ge de anställda inom hälso- och sjukvården en möjlighet att utveckla sin yrkesroll, ge en helhetsbild av samtalen under läkarbesök, något som berör alla människor, samt ge studerande inom lingvistik och sociologi exempel på hur man kan undersöka interaktionen mellan en expert och en lekman. (AP)

Tandefelt, Marika: Finländsk tvåspråkighet. Svenska handelshögskolan 2001. 51 s.

Marika Tandefelt redogör i rapporten *Finländsk tvåspråkighet* för den forskning som bedrivits inom ämnet i Finland och

delar med sig av teoretiska frågeställningar belysta med finländska exempel.

Rapporten redogör för alla olika sätt som man kan vara tvåspråkig på i dagens Finland och alla de aspekter på den enskilda individens språkmöten och språkinläring som forskningen hittills beaktat. Den tar upp språkkontakter, identifiering av språkliga domäner, val av språktillhörighet, självuppskattning av språklig kompetens, språkbevarande, språkförlust, språkbyte m.m. Här finns en rik källa av fakta och forskningsrön att ösa ur i den i Finland ständigt aktuella tvåspråkighetsdebatten.

Tandefelt poängterar vikten av att se skillnad mellan samhällets två- eller flerspråkighet och individernas en-, två- eller flerspråkighet. Hon pekar på de tydliga regionala skillnaderna samt den skillnad som finns mellan de olika typerna av tvåspråkighet. Hon tar upp den finlandssvenska skolans tungrodda uppgift att fungera som språk- och identitetsstärkande miljö för både svenskspråkiga, tvåspråkiga och finskspråkiga barn när mängden barn med skrala kunskaper i skolspråket ökat markant.

Rapporten riktar sig till forskare, beslutsfattare och myndighetspersoner, men även till personer som av annan anledning har anledning eller behov av att reflektera över tvåspråkigheten i Finland. (CH)

Tuomioistuinsanasto. ("Domstolsordlista") Utgiven av justitieministeriet och statsrådets kansli. Kielipalvelun julkaisusarja, red. Kaisa Kuhmonen. Edita 2001. 241 s.

Justitieministeriet och statsrådets kansli påbörjade i början av 2000 arbetet med en domstolsordlista på fem språk. Syftet var att svara mot de behov som förändringarna i rättegångsförfarandet i Finland och de organisatoriska reformerna som vidtagits inom domstolsväsendet gett upphov till. Ordlistan innehåller mer än 200 begrepp och rekommendationer som har samband med domstolarnas verksamhet, och termerna (liksom definitionerna och anmärkningarna) finns förutom på finska och

svenska även på engelska, tyska och franska. Översättningarna av definitionerna beskriver de finska begreppens innehåll och är alltså inte definitioner av de utländska begreppens innehåll.

Här återfinns man termer som ofta återkommer i domstolarnas handlingar (med tyngdpunkt på brottmål och tvistemål) och som därför ofta ska översättas. Därtill har vissa begrepp som sammanhänger med förundersökning och åtalsprövning tagits med. Dessa begrepp har indelats i 15 grupper enligt temaområde, exempelvis "personer som deltar i en rättegång", "rättegångens olika skeden", "straffen", "ändringsökande" och "bevisning". För att belysa de begrepps-system som en del begrepp bildar tillsammans finns så kallade begreppsdiagram och i slutet av ordlistan finns ett alfabetiskt index på de fem språken. Ibland skiljer sig den svenska terminologin i Finland och Sverige från varandra, och dessa avvikelser har då angetts särskilt. (AP)

Østern, Anna-Lena: Svenska med sting! Didaktisk handledning med tyngdpunkt på modersmål, litteratur och drama. Utbildningsstyrelsen 2001. 320 s.

I boken *Svenska med sting!* redogör Anna-Lena Østern för flera års forskning och praktisk erfarenhet från det modersmålsdidaktiska fältet. Østern är lärarutbildare och professor i modersmålets didaktik vid Åbo Akademi's pedagogiska fakultet i Vasa. Østern har delvis tagit hjälp av ett antal medförfattare som inom några specialområden tar upp frågor kring tvåspråkighet, den språkliga heterogeniteten i våra finlandssvenska skolor samt olika slag av textpedagogier i klassrummet. Intrycket blir, trots de olika rösterna, samlat och enhetligt.

Hennes huvudfrågeställning i boken är hur lärarna kan utveckla en språkpedagogik som stöder elevernas språkutveckling och ger dem de rätta redskapen för att arbeta med egna och andras texter. Hon har ett sociokulturellt perspektiv där hon ser språk och kulturell kontext i en ständig dialog med varandra.

Boken är indelad i tre större block. De mer praktiskt inriktade kapitlen om bl.a. storyline, processdrama och temabaserad undervisning återfinns i den tredje och sista delen "Textens (tomma) rum", vilken föregås av de mera teoretiska delarna "Attityder och motivation" och "Textpedagogik". I dessa två delar avhandlas några generella perspektiv på modersmål och litteratur samt principer för didaktiskt tänkande i modersmål, litteratur och drama.

Boken breddar bakgrundskunskaperna kring ämnet språk-undervisning och inspirerar till metoddiskussioner. Den innehåller dessutom sådant som kan utgöra praktiskt arbetsmaterial i det finlandssvenska klassrummet. Med boken följer en cd där en del av bokens texter fått röst av både vuxna och barn. En diger litteraturlista avslutar boken. (CH)

Island

Ari Páll Kristinsson

Alfræði íslenskrar tungu. Námsgagnastofnun og Lýðveldis-
sjóður, Reykjavík 2001.

CD-ROM med encyklopædisk oversikt over islandsk språk,
språkets historie, språkbruk, ordbøker og artikler om forskjellige
deler av språket, uttalen og grammatikken.

Margrét Guðmundsdóttir: Bót í máli. Vaka-Helgafell, Reykjavík
2001.

Veiledninger om islandsk språkbruk.

*María Garðarsdóttir og Sigríður Þorvaldsdóttir: Learning
Icelandic.* Edda miðlun og útgáfa, Reykjavík 2001.

Lærebok i islandsk for utlendinger. Oversikt over gram-
matikken.

Íslenskt mál og almenn málfræði 23. Íslenska málfræðifélagið,
Reykjavík 2001.

Tidsskrift utgitt af Islandsk forening for lingvistikk.

Norge

Svein Nestor

Bakke, Elisabeth og Håvard Teigen (red.): Kampen for språket. Nynorsken mellom det lokale og det globale. Det Norske Samlaget. Oslo 2001. 251 s.

Boken presenterer ny faktakunnskap om nynorskens stilling, i tillegg til personlige vurderinger fra fremtredende fagfolk fra en rekke forskjellige disipliner og miljøer. Blant artikkelforfatterne finner vi filosofer, samfunnsvitere, økonomer, språkforskere og historikere. Målet har vært å åpne for ulike stemmer, både når det gjelder form og innfallsvinkler, til språksituasjonen i Norge. I dette ligger det også et program, som redaktørene sier i innledningen: "Vi må alle tole å vere usamde om mangt, så lenge vi står saman i kampen for språket." I så måte har denne boken også et politisk siktemål: å reise en bred debatt, både i målrørsla og samfunnet ellers, om forholdet mellom språk og samfunnsutvikling.

Barnes, Michael: Faroese Language Studies. Studia Nordica. International Contributions to Scandinavian Studies / Internationale Beiträge zur Skandinavistik 5. Novus forlag. Oslo 2001. 239 s.

Boken inneholder ni artikler om forskjellige aspekter ved færøysk, både syntaks, semantikk og fonologi. Artiklene, som er skrevet mellom 1981 og 1998, har vært offentliggjort tidligere.

Braunmüller, Kurt & Jóvan i Lon Jacobsen (red.): Moderne lingvistiske teorier og færøsk. Nordisk Sprogråds skrifter. Novus forlag. Oslo 2001. 249 s.

I boken betraktes færøysk fra ni forskjellige synsvinkler, spesielt med henblikk på de siste fremskritt innenfor lingvistisk teori. Disse grammatiske og allmenningvistiske aspektene er representert: fonetikk, fonologi, fleksjonsmorfologi og språktypologi, syntaks, vestnordisk språkhistorie, sosiolingvistik, språknormering og språkkontakt, det nordiske språkfelleskapet, tospråklighet. Målet med boken er å styrke forskningen om moderne færøysk og dets historie, og å vekke interesse for færøysken, som er det minste nordgermanske språket.

Brodersen, Randi Benedikte og Torodd Kinn: Språkvitenskap og vitenskapsteori. Ti nye vitenskapsteoretiske innlegg. Ariadne forlag. Larvik 2000. 204 s.

Boken er en samling av innlegg om vitenskapsteoretiske problemstillinger på vidt forskjellige områder innenfor språkvitenskap og nærstående disipliner. Ni av innleggene er holdt som ledd i dr.art.-programmet ved Universitetet i Bergen 1998–2000.

Glomnes, Eli: Alt jeg kan si. Språk, virkelighet og subjektets stemme. Landslaget for norskundervisning (LNU). Cappelen akademisk forlag. 160 s.

Dette er en oversiktlig og lettlest bok som bygger bro mellom litteratuvitenskap og språkvitenskap. Den handler om kommunikasjon i teori og praksis. Boken er godt egnet til grunnfagsstudiet i norsk i lærerutdanningen, og er også ellers relevant for norskfaget i lærerutdanningen. Dessuten fremstår den som en god oversikt over kommunikasjonsteorier og kommunikasjonspraksis for alle som beskjeftiger seg med tekst og kommunikasjon innenfor journalistikk og mediefag.

Hoel, Kåre: Bustadnavn i Østfold 4. Spydeberg. Utgitt av Seksjon for navnegransking, Institutt for nordistikk og litteraturvitenskap, Universitetet i Oslo, ved Margit Harsson. Oslo 2001. 312 s.

Boken er bind 4 i et verk som etter hvert vil omfatte alle kommunene i Østfold. Forfatteren, som var professor ved det tidligere Institutt for namnegransking ved Universitetet i Oslo, arbeidet med stedsnavn i Østfold fra 1950 til sin død og var den fremste kjenneren av stedsnavn i fylket. Verket bygger på den tradisjonelle uttalen av navnene, et rikt utvalg av eldre navneformer og på grundige topografiske studier, samtidig som gårdsnavnene får en fyldig språkhistorisk og kulturhistorisk behandling.

Jonsell, Bengt, Inger Nordal og Håkan Rydving (red.): Lars Levi Læstadius, botaniker – lingvist – etnograf – teolog. Novus forlag 2000. 135 s.

Foredrag i forbindelse med tohundreårsjubileet for Lars Levi Læstadius' fødsel 10. januar 1800 ligger til grunn for denne nye boken om ham. Boken innledes med en utførlig bibliografi over skrifter både av og om Læstadius. Om språkmannen og grunnleggeren av det lulesamiske skriftspråket skriver Håkan Rydving.

Jordheim, Helge J.: Lesningens vitenskap. Utkast til en ny filologi. Universitetsforlaget 2001. 293 s.

Gjennom klartenkte introduksjoner til teoretikerne Koselleck, Foucault og Skinner problematiserer Jordheim leseprosessen og forholdet mellom tekst og historie. Med utgangspunkt i begrepshistorie, diskursanalyse og talehandlingsteorier tegner han risset av en ny filologi – en vitenskapelig metode som samler de humanistiske vitenskapene. Boken har interesse for historikere, språkvitere, idéhistorikere, filosofer og litteraturvitere.

Schwebs, Ture og Hildegunn Otnes: tekst.no. Strukturer og sjangrer i digitale medier. Landslaget for norskundervisning (LNU). Cappelen akademisk forlag. Oslo 2001. 304 s.

Boken *tekst.no* er en innføring i tekstsjangrene på nettet – og er et verk som gjør det lettere å lære og undervise ved hjelp av

elektroniske tekster i skolen og høyskolen. *Tekst.no* er en veileder som bevisstgjør oss om datamediet og oppfordrer til kritisk lesning av skjermtekster i ulike sjangrer. Forfatterne tar for seg datamediet i et tekst- og kommunikasjonsperspektiv og kombinerer tilnæringsmåter og analyseredskaper fra både tradisjonell språk- og litteraturforskning og nyere medie- og tekstforskning. Fremstillingen er både beskrivende og problematiserende, krydret med underfundige detaljer og historiske opplysninger fra datamediets barndom, og mangler ikke treffende eksempler.

Wiggen, Geirr: Norms død, især skolens rolle. Kommentarer til en disputt om nedgangen for det nordiske språket på Orknøyene og Shetland. Skrifter og avhandlinger Nr. 1. II. Hist.Filos. Klasse. Det Norske Videnskaps-Akademi. Oslo 2002. 88 s.

Norm, det nordiske språket som i nesten tusen år var morsmålet til orknøyinger og shetlendinger, har vært viet mindre faglig oppmerksomhet enn alle andre nordiske språk. I boken kommenterer Geirr Wiggen debatten om når, hvordan og hvorfor dette språket døde ut. Han legger også fram en inngående studie av skolens eventuelle betydning for at det gamle nordiske språket gikk ut av bruk.

Wiggen, Geirr: Quando corpus morietur ... Dødsannonser i Norge gjennom det 20. hundreåret. Et bidrag til norsk språk- og mentalitetshistorie med internasjonalt utblikk. Novus forlag. Oslo 2001. 204 s.

Boken redegjør for det som i ulike aviser og til ulike tider i det forrige århundret karakteriserer dødsannonsene. Det gjøres med utgangspunkt i annonsenes verbvalg og verbaltillegg, men forfatteren trekker også inn andre deler av annonsene, så de i alt fremstår som interessante speil for viktige tendenser i samfunnsutviklingen, mentalitet og livssyn. Europeisk og amerikansk materiale trekkes inn som en sammenligning.

Winge, Jon: For bare stumpene. Arven fra de hvite seil og det svarte kull. Sjømannsuttrykk i norsk dagligtale. NKS Forlaget. Oslo 2001. 140 s.

Boken er en populær fremstilling beregnet på alle som er interessert i gamle maritime uttrykk.

Sverige

Paula Ehrnebo (PE) och Birgitta Lindgren (BL)

Adelswärd, Viveka: Ord på glid. Brombergs 2001. 184 s.

I denna bok har författaren samlat ett antal av sina språkspalter från Svenska Dagbladet och Östgöta-Correspondenten. Det handlar om ord på väg in i (som t.ex. *hajpad*, *jalla*) eller ut ur svenska språket (t.ex. kvinnliga titlar som *professorska*). (BL)

Bibeln. Bibelkommissionens översättning. Noter. Parallellhänvisningar. Uppslagsdel. Verbum Förlag. Bokförlaget Cordia. Förlagshuset Gothia 2001. 2479 s. + bil. XXXII s.

Den nya officiella bibelöversättningen (Bibel 2000) publicerades redan 2000 – jubelåret, men då utan noter och ordförklaringar, eftersom de ännu inte var helt färdigredigerade. Under 2001 blev även detta klart. (BL)

Bjärvall, Katarina: En gravad hund. Det svenska språket i en mångkulturell vardag. Carlssons 2001. 158 s.

Boken är en samling porträtt och intervjuer med invandrare och folk inom vården, skolan och omsorgen samt med språkvetare. Temat är hur de som talar "bruten svenska" klarar sig. De verkar ofta klara av att utveckla en kommunikativ kompetens. Författaren diskuterar också frågan om språkraven som ställs i dag på invandrare är för höga. (BL)

Bolander, Maria: Funktionell svensk grammatik. Liber 2001. 175 s. + Övningsbok 75 s.

Denna grammatik är avsedd användas i högskoleutbildningen. Tyngdpunkten ligger på de grammatiska form-

ernas betydelse och användning. Beskrivningen ansluter till traditionell grammatik, men nyare synsätt och beskrivningsmodeller tas också med. Förutom de rent "grammatiska" kapitlen finns också kapitel om ordsemantik, fonetik och ordbildning. Hänvisningar och jämförelser med Svenska Akademiens grammatik görs systematiskt. (BL)

Börestam, Ulla – Huss, Leena: Språkliga möten. Tvåspråkighet och kontaktlingvistik. Studentlitteratur 2001. 129 s.

Författarna presenterar språkmöten i ett mångspråkigt samhälle som dagens Sverige. Kontakten mellan olika språk leder till påverkan som ingalunda är ömsedig och jämbördig. Enligt författarna är det viktigt att studera språkmöten även från en samhällsaspekt, inte enbart ur individens synvinkel. Boken är avsedd för studenter i allmän språkvetenskap och för blivande lärare. (PE)

Calov, Holger: Språkerier och skrivsamheter. En lättsam guide till bättre svenska. Fakta info direkt 2001. 124 s.

Författaren, som skrivit åtskilliga språkspalter i dagstidningar och branschtidningar, har här samlat några av dessa spalter, som behandlar vanliga språkriktighetsfrågor. (BL)

Falk, Maria: SPRINT – hot eller möjlighet? Skolverket. 47 s.

SPRINT är Skolverkets förkortning för Språk- och innehållsintegrerad inlärning och undervisning, d.v.s. vad som oftast är ämnesundervisning på engelska i skolan. I den här rapporten görs en inventering av i första hand svensk forskning i ämnet. Liksom i rapporten av John Nixon (se nedan) framgår det att det inte är omfattningen av undervisningen utan kvaliteten i den som avgör om resultatet skall bli bra. Båda rapporterna kan laddas ned från <www.skolverket.se>. (BL)

Företagets skrivhandbok. Red. Karin Guldbbrand m.fl. Liber 2001. 191 s.

Bokens avsnitt om vanliga skrivregler är något kort, men för övrigt är detta en matnyttig och angelägen handledning med fokus lagt på elektroniska texter och webbpublicering. (BL)

God ortnamssed. Ortnamnsrådets handledning i namnvård. Ortnamn och namnvård 6. LMV-rapport 2001:4. Gävle 2001. 60s.

Sedan den 1 juli 2000 finns en hänsynsparagraf i kulturminneslagen, där det talas om "god ortnamssed". Med det avses bl.a. att man inte utan starka skäl skall ändra hävdvunna ortnamn och att man skall stava ortnamn enligt vedertagna stavningsregler. Ortnamnsrådet, som är ett rådgivande organ i ortnamnsfrågor, har givit ut en handledning i ortnamnsvård. (BL)

Grünbaum, Catharina: Språkbladet. Bokförlaget DN. 2001. 222 s.

Författaren, som är språkvårdare på Dagens Nyheter, har sammanställt en ny samling av de språkbrev och rekommendationer som hon sänt ut till redaktionen. Här behandlas över 300 språkvårdsfrågor, som naturligtvis inte bara är en angelägenhet för journalister. Bl.a. handlar det om den gamla välkända frågan om *före* och *innan*, skillnaden mellan *skjuta* och *avrätta* samt överambitiöst bruk av synonymer. (BL)

Gäller stam, suffix och ord. Festskrift till Martin Gellerstam den 15 oktober 2001. Sture Allén m.fl. Meijerbergs arkiv för svensk ordforskning 29. Göteborg 2001. 462 s.

Martin Gellerstam, mångårig medarbetare vid databasen Språkbanken tillika redaktör för Svenska Akademiens ordlista sedan 1984, hyllas i denna skrift av kollegor. Bland artiklarna kan nämnas *Karin Ajmer: Probably in Swedish translations – a case of translationese?*, *Sture Berg & Yvonne Cederholm: Att hålla på formerna. Om framväxten av Svensk morfologisk databas*, *Jón Hilmar Jónsson: Lemmatisering i tospråkliga*

ordböcker med henblick på en isländsk-svensk ordbok, *John M. Sinclair: The Floating Dictionary. (BL)*

Hallén, Karin: Franskt i svensk tappning. Studier över franska lånord i svenska dialekter. Skrifter utgivna av Språk- och folkminnesinstitutet. Dialektavdelningen A:28 2001. 122 s. Ak.avh.

I denna sammanläggningsavhandling behandlas i tio uppsatser ett antal franska lånord i olika dialekter, såsom *estimera, bagage, gentil*. Det övergripande syftet är att beskriva och i någon mån förklara ordens förekomst i svensk dialekter samt de form- och betydelsemässiga förändringar som de genomgått. Vidare har författaren försökt att göra en uppskattning av antalet franska lånord i dialekterna och att visa inom vilka ämnesområden och grammatiska kategorier de är representerade. (BL)

Hansson, Håkan: Talspråklära för journalister och andra. Studentlitteratur 2001. 184 s. + cd.

Författaren, som har lång erfarenhet både som reporter och som utbildare av journalister, har sammanställt en lärobok om den muntliga journalistiken i radio och tv, som bör vara något annat än uppläst skrift. (BL)

Högländer, Sari – Vehkanen, Marjut: Finskan. Lättare än du tror. Oy Edita Ab 2001. 231 s.

Boken är en nybörjarbok i finska som är avsedd för svenskspråkiga vuxenstudierande. Den omfattar 15 kapitel som handlar om olika vardagssituationer. Varje kapitel inleds med en kortfattad svenskspråkig presentation av den grammatik som dialogerna innehåller. Efter texten finns en ordlista över de nya ord som används i texten. Det finns många böjnings- och översättningsuppgifter samt övningar som hjälper de studerande att börja använda finska. Språket i texterna är modern och korrekt finska och ger ett ledigt talspråkigt intryck utan att innehålla många speciella talspråkliga element. Ordförrådet är

centralt och vardagsnära och de mångsidiga teman i texterna ger en god inblick i det finska samhället. (PE)

Johannesson, Kurt: Tala väl. 10 lektioner i praktisk retorik. Norstedts 2001. 206 s.

Författaren, som varit professor i retorik vid Uppsala universitet, har ställt samman en samling med goda regler för den som vill hålla bra tal och föredrag. (BL)

Josefsson, Gunlög: Svensk universitetsgrammatik för nybörjare. Studentlitteratur. 2001. 209 s.

Boken är avsedd som en nybörjargrammatik på akademisk nivå, men den kan gott användas av den som på egen hand vill få ordning på sina gamla grammatikkunskaper. (BL)

af Klinberg, Bengt: Namnen i almanackan. Norstedts Ordbok 2001. 453 s.

Författaren, som är folklivsforskare, deltog i utarbetandet av den nya namnlängden i almanackan. Här har han sammanställt en bok, där man dag för dag får veta något om dagens namn nu och tidigare samt vilka seder man förknippat med vissa dagar. (BL)

Kroon, Åsa: Debattens dynamik. Hur budskap och betydelser förvandlas i mediedebatter. Linköpings universitet. Tema kommunikation 2001. 319 s. Ak.avh.

I denna avhandling har författaren undersökt debattartiklar i några dagstidningar, bl.a. en debatt om steriliseringspolitik. Hon ha studerat hur man i medierna förvandlar budskap och betydelser genom att omformulera varandras ord och uttryck och placera dem i nya sammanhang. (BL)

Landqvist, Håkan: Råd och ruelle. Moral och samtalsstrategier i Giftinformationscentralens telefonrådgivning. Skrifter utgivna av institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet 55. Uppsala 2001. 232 s. Ak.avh.

I sin avhandling har författaren undersökt hur kommunikationen fungerar mellan den som ringer Giftinformationscentralen och den som svarar där. Det gäller för den som ringer att bli trodd, att skapa en positiv bild av sig själv och inte framstå som skyldig till det inträffade; för den som svarar gäller att skapa ett gott samtalsklimat, så att den uppringande följer de råd som ges. (BL)

Lindgren, Maria: Utvecklingssamtal mellan chefer och medarbetare. Undersökningar av en samtalstyp i arbetslivet. Lundastudier i nordisk språkvetenskap A 56. Institutionen för nordiska språk. Lunds universitet 2001. 263 s + bil. 8 s. Ak.avh.

I sin avhandling har författaren undersökt en företeelse som är relativt ny i arbetslivet och som går under beteckningar som *utvecklingssamtal*, *planeringssamtal*, *medarbetarsamtal* eller *målsamtal*. Meningen är att chefen skall tala med sina medarbetare en och en, och diskutera hur vardera parten uppfattar arbetssituationen och förhållandena på arbetsplatsen samt lägga upp planerna för framtiden.

Dessa samtal visar sig dock inte så ömsesidiga som de brukar framställas. De sker oftast på chefens villkor, och det är chefen som styr interaktionen. (BL)

Managing multilingualism in a European nation-state. Challenges for Sweden. Ed. Sally Boyd & Leena Huss. Multilingual Matters 2001. 86 s.

I denna bok presenteras för en internationell publik aktuell svensk språkpolitik med fokus på minoritetspråkssituationen. Bland artiklarna ingår: *Sally Boyd & Leena Huss: Introduction*, *Bjorn Melander: Swedish, English and the European Union*, *Jarmo Lainio: The Protection and Rejection of Minority and Majority Languages in the Swedish School System*, *Britt-Louise Gunnarsson: Swedish Tomorrow. A Product of Linguistic Dominance of English?*, *Tove Skutnabb-Kangas & Robert Phillipson: The World Came to Sweden. But Did Language Rights?* (BL)

Med ögon för språk. En idéskrift från Europeiska året för språk 2001. Nationalkommittén för Europeiska året för språk 2001. 107 s.

I denna skrift behandlas det som framför allt var i fokus under Europeiska språkåret: vikten av språklig mångfald och att lära sig flera främmande språk. (BL)

MISS. Meddelanden från institutionen för svenska språket. Göteborgs universitet.

Under 2001 utkom följande rapporter i denna serie: Nr 34 *Jenny Nilsson*: Det talade språkets konjunktioner. Nr 35 *Erik Magnusson*: Den frågeformade konditionalsatsen i 1734 års lag. En diskussion kring några olika analysalternativ av satstypens syntaktiska status. Nr 36 *Benjamin Lyngfelt*: Bisats eller satsförkortning? En jämförelse mellan svenska och engelska utifrån Givóns bindningshierarki. Nr 37 *Marek Meristo*: Bynamnen i förra svenskebebyggelsen på norra Dagö. (BL)

Myndigheternas skrivregler. 5 utök. uppl. Ds 2001:32. 105 s.

Bland ändringar och nyheter gentemot förra upplagan kan nämnas att förkortningen för *miljon* nu är *mn* (liksom i Svenska språknämndens skrivregler), många EU-relaterade exempel, ett avsnitt om uttryck som hör ihop med århundradets första årtionde – *00-talet*. (BL)

Målföret. Medlemsblad för Nya Tungomålsgillet.

Detta medlemsblad har under året utkommit med 4 nummer. Förutom artiklar om det nutida språket finns även artiklar med textprov från äldre tider, väl värda omläsning, t.ex. ett avsnitt ur Skällnora kvarn av Almqvist, och artiklar och textprov på dialekt, allt för att visa den rikedom som finns i svenskan. (BL)

Natur och kulturs svenska ordbok. Red. Birgitta Hene, Per Olof Köhler och Ulla Messelius. Illustrationer: Christina Hagberg. Natur och Kultur 2001. XLII + 1225 s.

Ordboken omfattar cirka 25 000 uppslagsord och cirka 9 000 fraser. Eftersom man siktar på att alla, även de som håller på att lära sig svenska, skall begripa definitionerna och förklaringarna är dessa enkla och begripliga snarare än precisa och heltäckande. I högre utsträckning än vad som brukas i ordböcker tar man in encyklopediska uppgifter för att belysa ett ord. En utförlig recension finns i Språkvård 3/2001. (BL)

Nixon, John: Quality in SPRINT. Skolverket.

På uppdrag av Skolverket har författaren gjort en utvärdering av ämnesundervisning på engelska i några skolor. Se vidare om den andra rapporten som Skolverket givit ut av Maria Falk. (BL)

Nordiska studier i lexikografi 5. Rapport från Konferens om lexikografi i Norden. Göteborg 27–29 maj 1999. Skrifter utgivna av Nordiska föreningen för lexikografi 6 i samarbete med Nordiska språkrådet och Meijerbergs institut. 2001. Meijerbergs arkiv för svensk ordforskning 27. 466 s.

Den femte nordiska lexikografikonferensen hade inget speciellt tema. De två plenarföredragen var *Bo Ralph: Orden i ordning.* Den historiska framväxten av en lexikografi i Sverige och *John Sinclair: Lexical grammar.* Bland andra bidrag kan nämnas *Øystein Eek: Markedsorienteret lemmaseleksjon: kriterier og prioriteringer,* *Guðrún Kvaran: Tanker om en islandsk fremmedordbog,* *Nina Martola: Översättningsmodeller i en ordbok? En liten användarundersökning,* *Lars Törnqvist: Från engelsk-svensk namnbok till svensk-engelsk,* *Lars Vikor: Purisme på hell? Nye tendensar i nynorsk ordforrådsnormering.* (BL)

Nordlund. Småskrifter från institutionen för nordiska språk i Lund.

Under 2001 utkom följande skrifter i denna serie: Nr 22:1 *Katarina Lundin & Robert Zola Christensen*: Grannspråksförståelse i Öresundsregionen år 2000. Gymnasisters läsförståelse. Nr 22:2 *Nils Jørgensen & Eva Kärrlander*: Grannspråksförståelse i Öresundsregionen år 2000. Gymnasisters hörförståelse. I dessa rapporter redogörs för den första delen av det dansk-svenska projektet *Bron och språket*. Det är den nya broförbindelsen och dess eventuella konsekvenser för grannspråksförståelsen som man vill utreda. Man har undersökt läs- och hörförståelsen hos gymnasister som bor nära bron, de som bor en bit bort från bron men nära grannlandet och de som bor inne i landet. Elevernans attityder till grannspråket undersöktes också. Meningen är att undersökningen skall upprepas om några år. (BL)

Norstedts svensk-latinska ordbok. Red. Ebbe Vilborg. Norstedts ordbok 2001. 628 s.

Ordboken innehåller 27 000 ord och fraser. I appendix finns dels en nyckel till det romerska siffersystemet, dels ett avsnitt med cirka 400 latinska sentenser och bevingade ord. Det är första gången på hundra år som det utkommer en ordbok från svenska till latin. Här kan man slå upp moderna uttryck som *jeans*, *hemsida* och *ishockeyspelare* liksom svenska ortnamn som *Vimmerby*. (BL)

Nyström, Catharina: *Hur hänger det ihop? En bok om textbindning*. Ord och stil. Språkvårdssamfundets skrifter 32. Hallgren & Fallgren 2001. 202 s.

I denna bok presenteras de mekanismer som gör att texter hänger ihop. Med hjälp av de analysmodeller som ges kan läsaren själv undersöka textbindning. Boken är i första hand avsedd för lärare på olika nivåer och för universitetsstudering. (BL)

Nyström, Staffan: Ortnamnen och kulturminneslagen. Om tolkning och tillämpning av begreppet god ortnamnsedd. Riksantikvarieämbetet 2001. 24 s.

Detta häfte är avsett som en komplettering till "God ortnamnsedd" (se ovan). Med hjälp av ett antal konkreta fall visar ämbetets ortnamnsexpert vad lagtexten innebär. (BL)

Olsson, Birger: Från Birgitta till Bibel 2000. Den svenska bibelns historia. Verbum 2001. 131 s.

Författaren har deltagit i den översättningskommission som frambragt den nya bibelöversättningen – Bibel 2000. Det blir den tredje officiella översättningen av hela Bibeln; de två föregående var Gustav Vasas bibel 1541 och 1917 års kyrko-bibel. I denna bok berättar han inte bara om arbetet med Bibel 2000 utan även om de tidigare översättningarna och översättningskommissionerna. (BL)

ORDAT. Det svenska ordförrådets utveckling 1800–2000.

Under 2001 utkom följande rapporter i denna serie: Nr 4 *Mall Stålhammar:* Från anfanger och horungar till ord-behandlare och desktop publishing. Nr 5 *Sven Lange:* NEO:s bild av 1800- och 1900-talets svenska ordförråd. Nr 6 *Carina Randveer:* Från attaque och häst till angrepp och springare. Den svenska schackterminologins utveckling från 1700-tal till 1900-tal. Nr 7 *Maia Andréasson:* Från satsdel till satsled. En översikt av orden för satsens delar 1806–1999. Nr 8 *Thorwald Lorentzon:* Tendenser i vänsterpartiets manifestvokabulär. Jämförande studier av lexikala förändringar 1948–1998. Nr 9 *Carl-Erik Lundblad:* Ord för personliga inre egenskaper. Nr 10 *Sven-Göran Malmgren:* Faktiskt, förstås och många andra. Om förändringar i det svenska formordssystemet under 1800- och 1900-talet. (BL)

Sahlin, Ingrid: Tal och undertexter i textade svenska tv-program. Probleminventering och förslag till en analysmodell.

Nordistica gothoburgensia 23. Acta Universitatis Gothoburgensis 2001. 773 s. Ak.avh.

I denna avhandling behandlas villkoren för tv-textning och presenteras en analysmodell för att klarlägga vad det är som händer vid överföringen från tal till tv-text, framför allt vad det är som försvinner. (BL)

Sharp, Harriet: English in spoken Swedish. A corpus study of two discourse. Acta universitatis stockholmiensis. Stockholm studies in English XCV. Almqvist & Wiksell International 2001. 226 s. Ak.avh.

I sin avhandling visar författaren att en svensk affärsman använder fyra gånger så många engelska uttryck som svenska ungdomar, men att ungdomarna oftare använder längre fraser medan affärsmännen mest använder enstaka ord. I likhet med en del andra vetenskapliga verk om svenska språket som skrivs på engelska saknas dessvärre en sammanfattning på svenska. (BL)

Skrivregler för svenska och engelska från TNC. TNC 100. TNC 2001. 236 s.

Sveriges officiella terminologiorgan, Terminologikum TNC, har utkommit med en ny upplaga av sin skrivregelsamling. Omfånget har mer än fördubblats, bl.a. genom flera helt nya avsnitt, varav det största är det om engelska skrivregler. Med tanke på målgruppen, tekniska skribenter, är TNC:s regelsamling utförligare vad gäller sådant som matematiska tecken, diagram, kemiska ämnen o.d. än Svenska språknämndens skrivregler. (BL)

Språk, kön och kultur. Rapport från fjärde nordiska konferensen om språk och kön. Göteborg den 6-7 oktober 2000. Utgiven av Kerstin Nordenstam och Kerstin Norén, Institutionen för svenska språket. Göteborgs universitet 2001. 260 s.

Bland bidragen i denna rapport kan nämnas: *Deborah Cameron: Language, Gender & Globalisation, Tomas Johansson: Tysta män och mäns tystnad, Görel Bergman-*

Claeson: Att göra fordonskillar till mogna män. Lärastrategier för språkutveckling i en gymnasieklass, *Tove Bull & Torill Swan*: In a different voice? Kvinnors konstruktion av akademiska lederställningar, *Eva Sundgren*: Språklig förändringstakt hos kvinnor och män under slutet av 1900-talet. (BL)

Språk och stil. Tidskrift för svensk språkforskning. Ny följd 10. 2000. Uppsala 2001. 270 s.

Årgången innehåller följande större artiklar: *Catharina Nyström*: "Det var äkta känslor det." Om gymnasielevs värdering av texter. *Matti Rahkonen*: Topikaliseringsen av icke-subjekt i svenska påståendesatser. En korpusstudie. *Lillemor Santesson*: Leopolds förteckning över främmande ord 1801 – en diakronisk studie av ordurval och stavning. *Lena Rogström*: Ordbruk i jordbruk. Om utvecklingen av en teknolekt. *Stefan Ekman*: Irrfärder på nittonhundratalet. Två begrepp i Milton Parrys och Albert B. Lords teorier om muntlig diktning i förhållande till två svenska översättningar av Odysseen. Dessutom finns fyra temaartiklar om Svenska Akademiens grammatik – SAG; en om SAG som resurs för forskning och undervisning, en om SAG och talspråket, en SAG och språkriktighetsfrågor och en SAG:s behandling av presensparticipfraser.

Som vanligt finns också recensioner av nyutkommen språklitteratur. (BL)

Språkbitar. Red. Jane Nystedt. Svenska Förlaget 2001. 185 s.

Under våren 2001 sände Sveriges Radio med anledning av Europeiska språkåret en serie korta språkföredrag. I denna bok finns dessa "språkbitar" samlade. Bland bitarna kan nämnas: Från joller till språk, Stavfelens poesi, Om språket i helvetet. (BL)

Språkets gränser och gränslöshet. Då tankar, tal och traditioner möts. Humanistdagarna vid Uppsala universitet 2001. Red. Anju Saxena. Reklam och Katalogtryck Uppsala 2001. 317 s.

Bland artiklarna i denna bok som innehåller 28 föredrag hållna på Humanistdagarna vid Uppsala universitet kan nämnas: *Kerstin Jonasson*: Vad händer i huvudet på en översättare?, *Adolf Dahl*: Finns bosniska språket om man ta bort de turkiska orden?, *Yair Sapir*: Spåkpurism – berikande eller begränsande?, *Susanna Angéus Kuoljok*: Samiskan har ingen krubba åt Jesus, *Birgitta Garme*: Att värdera språkförmåga. (BL)

Svanlund, Jan: *Metaforen som konvention. Graden av bildlighet i svenskans vikt- och tyngdmetaforer*. Acta universitatis stockholmiensis. Stockholm Studies in Scandinavian Philology. New series 23. 2001. Ak.avh.

Denna avhandling undersöker hur ”starka” olika konventionella metaforer egentligen är. Huvudintresset ägnas åt graden av bildlighet, vilket här definieras som metaforenas konventionella förmåga att aktivera föreställningar från metaforenas källdomän, d.v.s. ordens ursprungliga, konkreta användningsområde. Författaren analyserar vilka andra ord som används tillsammans med metaforerna i autentiska texter och kan därigenom dra slutsatser om bildlighetsgraden och vad som påverkar den.

I inledningskapitlet diskuteras först olika teoretiska aspekter av metaforens konventionalisering, såsom lexikalisering, ”förblekning”, generalisering, ålder och frekvens. Metaforisk systematik diskuteras också, med utgångspunkt i Lakoff & Johnsons teori om konceptuella metaforer, som här granskas kritiskt på vissa punkter.

Den empiriska delen analyserar centrala ord som ursprungligen hämtats från källdomänen *vikt* och *tyngd* samt närliggande domäner, såsom *balans* och *förflyttning*. De konkreta fysiska användningarna av dessa ord jämförs med de abstrakta metaforiska. Resultaten visar t.ex. att metaforenas ålder knappast påverkar bildligheten. Däremot har ord som rör vägning (som *väga*, *vikt*, *våg*) svagare bildlighet än tyngdkraftsrelaterade ord (som *tyngd*, *tynga*, *tung*). Ett skäl till detta är att de senare appellerar mer till kroppsligt påtagliga upplevelser. (BL)

Svartvik, Jan & Rikard Svartvik: Handbok i engelska. Norstedts Ordbok 2001. 540 s.

Äntligen finns en handbok för alla de svenskar som vill uttrycka sig på engelska. Boken är ordnad som en ordbok med svenska ord som uppslagsord. Man får t.ex. råd om vilket ord som skall användas för *noll*, vad svenska politiska partier heter på engelska och hur man gör när engelskan saknar en direkt motsvarighet, som i fallet *nämligen*. (BL)

Svensk sakprosa. Institutionen för nordiska språk vid Lunds universitet.

Under 2001 utkom följande rapporter i denna serie: Nr 32 *Anna Gustafsson*: Om nog så stora ord. Att analysera ett ironiskt debattinlägg från 1809. Nr 33 *Per Lagerholm*: BLM genom sju decennier. Nr 34 *Britt Hultén*: Massmedieretoriska mönster i journalistiken. Exempel från 30-tal till 90-tal. (BL)

Svenskläraren. Tidskrift för Svenskläraryöreningen.

Under året har tidskriften utkommit med 5 nummer med olika tema: Från nr 2 med temat Språket kan nämnas *Björn Melander*: Ett handlingsprogram för svenska språket, *Tor G. Hultman*: Att skriva Svenska akademiens språklära, *Karin Hector-Stahre*: Språkforskningsinstitutet i Rinkeby, *Eva Hagner*: Går det att översätta? Från nr 4 med temat Ungdomskultur kan nämnas *Fredrik Holmberg*: Är svenska alltjämt vårt modersmål?, *Lisa Eriksson*: Absolutist, anpassare eller avståndstagare – om gymnasielevs attityder till dialekt. Övriga teman var nr 1 Humanistisk grundsyn, nr 3 Bedömning och nr 5 Teater. (BL)

Tefa. Text- och fackspråksforskning. Institutionen för nordiska språk vid Stockholms universitet.

Under senare hälften av 2000 samt under 2001 utkom följande rapporter i denna serie: Nr 36 *Marie Sörlin*: Skrivande i sex europeiska företag. En studie av professionellt skrivande på

banker och ingenjörbyråer i Sverige, England och Tyskland. Nr 37 *Kristina Jämtelid*: En kontrastiv analys av produktbroschyrer från sex länder. Det internationella företaget och översättningen 2. Nr 38 *Ingetora Gumbel*: Hörd angående misshandel. Polisens protokoll vid förhör med misshandlade kvinnor och misstänkta män. Nr 39 *Harry Näslund*: Elektrisk, elektro- och el. En lexikalisk och syntaktisk studie i tekniska texter från tre sekel. Nr 40 *Anna-Malin Karlsson*: Svenska chattares hemsidor. 3. Texter och skrift. Visuellt och språkligt. (BL)

Tuomela, Veli: Tvåspråkig utveckling i skolåldern. En jämförelse av sverigefinska elever i tre undervisningsmodeller. Centrum för tvåspråkighetsforskning. Stockholms universitet 2001. 256 s. + bil. Ak.avh.

I denna avhandling undersöks den tvåspråkliga utvecklingen hos elever i årskurserna 3, 6 och 9 som undervisats i någon av följande typer av klasser: svensk klass med modersmålsundervisning i finska, tvåspråkig finsk-svensk klass eller sverigefinsk friskola. Denna utveckling har också jämförts med språkutvecklingen hos enspråkiga finska elever i Finland och enspråkiga svenska elever i Sverige. Inte oväntat är de elever som undervisas i tvåspråkig klass eller sverigefinsk friskola bättre i finska än elever i svensk klass med modersmålsundervisning i finska. (BL)

Unge, Ingemar: Att trilla av pinn och vara ur led. Språkfunderingar. Norstedts 2001. 173 s.

Kåsören Ingemar Unge har samlat en del av sina språkspalter från tidningen Vi. De flesta handlar om ords historia, t.ex. varför pizza heter *pizza*, men det finns också många med allmänna språkfunderingar, t.ex. om teckenspråk och värdet av diminutivbildningar. (BL)

Verklighetens texter. Sjutton fallstudier. Red. Björn Melander & Björn Olsson. Studentlitteratur 2001. 576 s.

Femton forskare belyser här i sju ton uppsatser utvecklingen under 200 år av svenska språk- och textmönster i olika sakprosatexter, såsom almanackan, kokböcker, läroböcker i naturvetenskap och sexualupplysningsbroschyrer. (BL)

Westman, Margareta: Språkets myller. Skrifter utgivna av Svenska språknämnden 84. Norstedts 2001. 208 s. Se s. 173.

Widmark, Gun: Det språk som blev vårt. Ursprung och utveckling i svenskan. Acta Academiae regiae Gustavi Adolphi LXXXVI. 2001. 200 s.

Författaren, som tidigare var professor i svenska vid Uppsala universitet, behandlar här perioden 500–1375 i den svenska språkhistorien. Den är inte skriven som en faktasamling utan mer resonerande och probleminriktad. Hon tar exempelvis upp språksplittringens orsaker, funderar över en försvunnen forntida muntlig berättarkonst. Hon spårar också en särskild vikingtida överklassociolekt med rötter i danska Hedeby. (BL)

Ylkiiskilä, Antti: Tvåspråkiga skolbarns verbanvändning i svenska. Acta Universitatis Stockholmiensis 24. Stockholm: Stockholms universitet 2001. 151 s. Ak.avh.

I denna avhandling har författaren undersökt en tvåspråkig (finska-svenska) grupp ungdomar och deras ordanvändning i svenska. Avhandlingens fokus har varit en studie av ungdomarnas verbanvändning. Förutom verbanvändningen studeras också antalet använda ord och fördelningen av substantiv, adjektiv och verb. De använda verben har studerats utifrån verbens semantiska innehåll och hur vanliga/ovanliga de använda verben är i olika typer av talat och skrivet språk. Resultatet visar att den undersökta tvåspråkiga gruppen är något efter i språkutvecklingen om man jämför med den jämnåriga enspråkigt svenska gruppen. Den individuella variationen är dock mycket stor inom den tvåspråkiga gruppen. Det finns tvåspråkiga ungdomar som har lika bra eller bättre resultat än

enspråkigt svenska ungdomar. Författaren antar slutligen att inga skillnader kommer att upptäckas i vuxen ålder. (PE)